

2017 | 3

■ A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BÖLCÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK ÉRTESELTŐJE

■ A TARTALOMBÓL

- *BOLLÓK ÁDÁM-B.SZABÓ JÁNOS*
A DE ADMINISTRANDO IMPERIO KAZÁR
FORRÁSAI ÉS A MAGYAR TÖRTÉNETÍRÁS
- *PÁLOSFALVI TAMÁS*
MENNYI IDEIG TARTOTT NÁNDORFEHÉRVÁR
ELSŐ OSTROMA?
- *MARTÍ TIBOR*
OKLEVELEK ARAGÓNIAI BEATRIX
HAGYATÉKÁBÓL
- *LÁSZLÓ ANDOR*
ILLÉSHÁZY ISTVÁN CSATLAKOZÁSA
BOCSKAIHOZ
- *TÓTH ÁRPÁD*
A REFORMKORI PESTI EGYESÜLETEK
MINT A NYUGATI MINTÁK KÖVETŐI
- *VESZPRÉMY LÁSZLÓ BERNÁT*
BANGHA BÉLA A ZSIDÓKÉRDÉS
ÚTVESZTŐIBEN
- *KECSKÉS D. GUSZTÁV*
AZ ENSZ MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSSÁGA
ÉS A KÁDÁR-KORMÁNY

TÖRTÉNELMI SZEMLE

TÖRTÉNELMI SZEMLE

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK ÉRTESÍTŐJE
LIX. ÉVFOLYAM, 2017. 3. SZÁM

Szerkesztők

TRINGLI ISTVÁN (felelős szerkesztő)

FÓNAGY ZOLTÁN, NEUMANN TIBOR, OBORNI TERÉZ, PÓTÓ JÁNOS (rovatvezetők)
GLÜCK LÁSZLÓ (szerkesztőségi munkatárs)

Szerkesztőbizottság

FODOR PÁL (elnök),

BORHI LÁSZLÓ, ERDŐDY GÁBOR,

GLATZ FERENC, MOLNÁR ANTAL, ORMOS MÁRIA,

OROSZ ISTVÁN, PÁLFFY GÉZA, PÓK ATTILA, SOLYMOSI LÁSZLÓ,

SZAKÁLY SÁNDOR, SZÁSZ ZOLTÁN,

VARGA ZSUZSANNA

A szerkesztőség elektromos postája: tortenelmiszemle@btk.mta.hu

TARTALOMJEGYZÉK

TANULMÁNYOK

- Bollók Ádám–B. Szabó János: Hogyan tünt el a *De administrando imperio* 38. fejezetének kazár forrásaira vonatkozó feltevés a magyar történetírásból? Historiográfiai esettanulmány 347
- László Andor: Illésházy István csatlakozása Bocskaihoz (1605) 379
- Tóth Árpád: „Majmolás” vagy civilizációs fölzárkózás?
A reformkori pesti egyesületek mint a nyugati minták követői 399

VITA

- Pálosfalvi Tamás: Mennyi ideig tartott Nándorfehérvár első ostroma?
Gondolatok egy „páratlanul rosszul ismert” esemény kapcsán 417

MŰHELY

- Veszprémy László Bernát: Egy avított jezsuita antijudaista.
Bangha Béla SJ a zsidókérdés útvesztőiben 439
- Keckés D. Gusztáv: Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága és a Kádár-kormány közti kapcsolat az 1956-os magyar menekültválság idején 463

DOKUMENTUM

- Martí Tibor: Oklevelek Aragóniai Beatrix hagyatékából.
Magyar vonatkozású források a spanyol katonai lovagrendek iratanyagában 491

MARTÍ TIBOR

Oklevelek Aragóniai Beatrix hagyatékából

Magyar vonatkozású források
a spanyol katonai lovagrendek iratanyagában*

A madridi Archivo Histórico Nacional levéltárosai a közelmúltban figyeltek fel a spanyol katonai lovagrendek (Orden de Santiago, Orden de Calatrava, Orden de Montesa, Orden de Alcántara) iratai között hosszú ideje rendezetlen és feltáratlan, legnagyobb részét 14–15. századi oklevél-együttesre. A rendezés során az összesen 53 db iratból álló gyűjteményt a levéltár „Ordenes Militares” (Katonai lovagrendek) fondjában, az 1007-1, 1007-2 és 1008-as dosszié (*carpeta*) jelzetek alatt helyezték el.¹ A provenienciáját tekintve részben bizonytalan eredetű anyagra 2015. őszi madridi kutatásaim során hívták fel a figyelmemet a spanyol levéltáros kollégák, az oklevelek egy részének uralkodói titulaturáiban előforduló igénycímek alapján magyar vonatkozású forrásokat sejtve. Az oklevelek megtekintésekor azonnal nyilvánvalóvá vált, hogy a több, Nápolyi Johanna (1343–1381) és Hunyadi Mátyás (1458–1490) által kibocsátott oklevelet is magában foglaló anyag kivételes jelentőségű forrásokat tartalmaz,² amelyek – az iratok rendezetlen volta és részben tisztázatlan provenienciája miatt – az eddigi kutatások, így a magyar történeti forrásgyűjtések látókörén is kívül estek.

Jelen közlemény öt darab, feltehetően egykor Aragóniai Beatrix (1457–1508) özvegy magyar királyné hagyatékának részét képező oklevél szövegét publikálja. Az oklevelek a nápolyi uralkodóház tagjainak, IV. Nápolyi Frigyes (1496–1501) fiának, Aragóniai Ferdinánd calabriai hercegnek, valenciai alkirálynak (1526–1550), Foix Germána aragóniai királyné (†1538) harmadik férjének gazdag hagyatékával együtt valószínűsíthetően a 16. század folyamán kerültek a valenciai Temple monostorba (*Monasterio del Temple*), amely hosszú ideig a Montesa lo-

* Spanyolországi levéltári kutatásaimat az MTA BTK „Lendület” Szent Korona Kutatócsoport és „Az 1515-ös bécsi fejedelmi találkozó forrásai és irodalma” K 105916. sz. OTKA-projekt tette lehetővé. Az oklevelek összeolvasásakor, illetve a közlemény végső formába öntéséhez nyújtott segítségükért Domokos Györgynek, Glück Lászlónak, Schramek Lászlónak és elsősorban Neumann Tibornak mondok köszönetet.

1 Archivo Histórico Nacional, Ordenes Militares, Carpeta 1007-1: 20 db oklevél (1403–1499); Carp. 1007-2: 21 db oklevél (1286–1548); Carp. 1008: 12 db oklevél (1317–1571 évkörből). A pecsétek a legtöbb esetben hiányoznak. A spanyol katonai lovagrendek levéltárainak történetéhez: *María Jesús Álvarez-Coca González*: Los fondos de las Ordenes Militares del Archivo Histórico Nacional. Aportaciones a la Historia de los archivos. Boletín ANABAD 46. (1996) 1. sz. 95–118.

2 Az egyik Mátyás-oklevélen saját kezű uralkodói aláírás látható (Ordenes Militares, Carp. 1007-2 nr. 14. – ld. a 4. sz. oklevelet).

vagrend birtokában állt és annak egyik székhelyéül szolgált.³ A 19. században az oklevelek a monostorban őrzött irategyüttes részeként Madridba, az Archivo Histórico Nacional anyagába kerültek, ahol a katonai lovagrendek iratait tartalmazó fond részeként egészen a legutóbbi évekig feltáratlanok maradtak. A források kiemelt jelentőségét az adja, hogy Aragóniai Beatrix Berzeviczy Albert által írt életrajza (1908),⁴ illetve a hat évvel később kiadott okmánytár⁵ óta először válik pontosíthatóvá a Hunyadi Mátyás és Beatrix házasságát tető alá hozó követségek pontos összetétele és azok időpontja, ismertté válik a két fél által jóváhagyott házassági szerződés eredeti, teljes szövege, a követek megbízólevele, Beatrix hozományának a házassági szerződésbe foglalt tételes jegyzéke, a Mátyás által Beatrixnak adómentességet biztosító oklevél szövege, valamint az az adománylevél, amellyel az özvegy királyné bátyja, IV. Frigyes nápolyi király 1499-ben hűbérbe adta neki Salerno városát.⁶ E források egyúttal következtetni engednek Beatrix irathagyatékának alig ismert sorsára és kései utótörténetére is. E közlemény fő célja az újonnan feltárt oklevelek szövegének közlése, a források feldolgozása önálló publikációkat kíván.

Noha a napjainkban Madridban található irategyüttes provenienciáját a madridi levéltári segédlet⁷ egységesen kezeli és a „valenciai vegyes iratok” (*Varios de Valencia*) megjelöléssel illeti, valójában teljesen bizonytalan, hogy az iratok együtt mozogtak-e az idők során. Neumann Tibor kollégám javaslatára az oklevélgyűjteményen belül világosan elkülönülő egységet képező, Mátyás által kibocsátott, valamint Aragóniai Beatrix személyéhez köthető okleveleket közlöm az alábbiak-

3 A valenciai Monasterio del Temple történetéről és a Montesa lovagrendhez fűződő kapcsolatáról: *Josep Cerdà i Ballester: Los caballeros y religiosos de la Orden de Montesa en tiempo de los Austrias (1592–1700)*. CSIC, Madrid, 2014. passim, ill. Iglesia y palacio del Temple: síntesis de arte e historia. Szerk. Javier Domínguez Rodrigo–Ramón Ferrer Navarro–Josep Montesinos Martínez. Del Sènia al Segura, Valencia, 2008.; *Javier Domínguez Rodrigo: El palacio del Temple: Memoria y significado*. In: VI. Congreso Internacional „Restaurar la Memoria”: La gestión del patrimonio. Szerk. Javier Rivera Blanco. II. Junta de Castilla y León, Consejería de Cultura y Turismo, Valladolid, 2010. 25–30.

4 *Berzeviczy Albert: Beatrix királyné 1457–1508*. Történelmi élet- és korrajz. Magyar Történelmi Társulat, Bp., 1908. (Magyar Történelmi Életrajzok).

5 Aragóniai Beatrix magyar királyné életére vonatkozó okiratok. Gerevich Tibor és Jakubovich Emil közreműködésével közli Berzeviczy Albert. MTA, Bp., 1914. (Magyar történelmi emlékek. I.: Okmánytárak 39.)

6 A korszak magyar–nápolyi kapcsolatainak történetéhez, illetve Aragóniai Beatrix életrajzához alapvető publikációk: *E. Kovács Péter: Magyarország és Nápoly politikai kapcsolatai a Mátyás-korban*. In: Tanulmányok Szakály Ferenc emlékére. Szerk. Fodor Pál–Pálffy Géza–Tóth István György. MTA TKI Gazdaság- és Társadalomtörténeti Kutatócsoport, Bp., 2002. (Gazdaság- és társadalomtörténeti kötetek 2.) 231–240; *Réthelyi Orsolya: Hunyadi Mátyás házasságai és házassági kísérletei*. In: Hunyadi Mátyás, a király. Hagyomány és megújulás a királyi udvarban 1458–1490. Szerk. Farbak Péter–Spekner Enikő–Szende Katalin–Végh András. BTM, Bp., 2008. 247–250.; *Mikó Árpád: Beatrix királyné*. In: Hunyadi Mátyás, a király i. m. 251–253.

7 Archivo Histórico Nacional. Inventario de libros de la Sección de Estado. Índice topográfico de los pergaminos de las órdenes militares. Departamento de Conservación de Documentos. É. n. 65–67.: „Pergaminos Extranjeros y Reales” (Külföldi és királyi oklevelek).

ban: Mátyás 1474 májusában Nápolyba küldött követeinek megbízólevelét, illetve a követek által I. Ferdinánd nápolyi és szicíliai királlyal 1474. szeptember 3-án kötött szerződést (1. sz. oklevél); a Mátyás király által házasságkötés céljából Nápolyba küldött követei számára kiállított megbízólevelet (2. sz. oklevél: Ratibor, 1475. március 8.); a Mátyás és Aragóniai Beatrix közötti házassági szerződés jóváhagyását (3. sz. oklevél: Buda, 1476. december 19.); a Mátyás által felesége számára adómentességet, illetve adószedési kiváltságot biztosító oklevelet (4. sz. oklevél: Pozsony, 1482. augusztus 8.); valamint a IV. Frigyes nápolyi király által nővére, Beatrix részére közvetlenül annak Nápolyba való visszatérését megelőzően kiállított, salernói adományról szóló oklevelet (5. sz. oklevél: 1499. március 25.). Az oklevelek minden bizonnyal a Mátyás halálával megözvegyült, majd 1501-ben Nápolyba visszatérő királyné birtokában voltak. Függetlenül az oklevélegyüttes eredetétől, amelynek ma részét képezi, feltételezhető, hogy az öt darab, Aragóniai Beatrix személyével kapcsolatos oklevél a királyné életében és azt követően is egy irategyüttest képezett, és az iratok jelenlegi őrzési helyükre Beatrix királyné hagyatékából kerültek. Az oklevelek együttes közlését ez indokolja.

Az iratok legkorábban Aragóniai Beatrix 1508-ban bekövetkezett halálát⁸ követően kerültek Nápolyból Valenciába, a feltételezések szerint az idővel a Montesa lovagrend kezelésébe kerülő, Valencia belvárosában ma is álló monostorba, amit a spanyol szakirodalom *la Casa o Palacio del Temple de Valencia* megnevezéssel illet.⁹ A korszakban az Aragón Korona alá tartozó Nápoly és Valencia szoros kapcsolata közismert, az iratok Nápolyból Valenciába kerülése tehát önmagában nem meglepő. Az épületben évszázadokon keresztül őrzött irategyüttes összetételével kapcsolatban a madridi levéltári segédlet összeállítói (a lovagrendek levéltári fondjának leírásában) arra a következtetésre jutottak, hogy a valenciai provenienciájú irategyüttesnek egyaránt részét képezik az úgynevezett „valenciai vegyes iratok” és a Montesa lovagrend iratai.¹⁰ Az utóbbiakkal együtt 26 csomó valenciai eredetű okleveles anyag került be az Archivo Histórico Nacionalba, amelyek a város Casa del Temple épületében voltak. Az iratok Madridba szállítására 1896 májusában került sor, a szállítást a Katonai Lovagrendek Bírósága (*Tribunal de las Órdenes Militares*) felügyelte.

8 E. Kovács Péter: Aragóniai Beatrix. In: Királynéok messzi földről: Magyarország és Katalónia a középkorban. Szerk. Tóth Csaba. MNM, Bp., 2009. 428–429.

9 A Montesa lovagrend történetéről: Luis García-Guijarro Ramos: Los orígenes de la Orden de Montesa. In: Las ordenes militares en el Mediterráneo occidental. Siglos XIII–XVIII. Casa de Velázquez, Instituto de Estudios Manchegos, 1989. 69–84.; Fernando Andrés Robres: Garcerán de Borja, Felipe II y la tardía incorporación del maestrazgo de la Orden de Montesa a la corona. Los hechos (1492–1592). In: III Reunión Científica de Historia Moderna / Asociación Española de Historia Moderna. I. Iglesia y sociedad en el antiguo Régimen. Szerk. Vicente J. Suárez Grímón–Enrique Martínez Ruiz–Manuel Lobo Cabrera. Universitat, Las Palmas de Gran Canaria, 1995. 409–420.; Josep Cerdà i Ballester: Los caballeros y religiosos de la Orden de Montesa en tiempo de los Austrias (1592–1700). CSIC, Madrid, 2014.

10 A segédlet Aurea Javierre Mur és Consuelo Guitérrez del Arroyo megállapítására hivatkozik (Guía de la sección de Ordenes Militares. Madrid, é. n. 78.: 8. jz.).

A valenciai iratok különálló együttesét képezi az az 53 db iratot magában foglaló anyag (az 1007. és 1008. számú dossziében lévő oklevelek), amely tartalmazza a most közlésre kerülő okleveleket is. A levéltári segédletet összeállítók szerint néhány levéltárosi feljegyzés alapján lehet az iratok eredetére következtetni: „külföldi, a valenciai Temple de Valenciából származó oklevelek” és „királyi oklevelek”. Az oklevelek Nápoly és Szicília uralkodói címeit viselő kibocsátókhoz köthetők. Egytucatnyi oklevélen az aragón királyok aláírása szerepel II. Jakabtól (1291–1327) II. Aragón (Katolikus) Ferdinándig (1479–1516). Noha az iratok eredete tisztázatlan, a legfrissebb madridi levéltári segédlet szerzői szerint valószínűsíthető, hogy ezek az oklevelek a valenciai San Miguel de los Reyes monostorából származnak, ahol Aragóniai Ferdinándnak, Calabria hercegének, valamint feleségének levél- és könyvtárát őrizték (mindketten V. Károly kinevezése nyomán Valencia helytartói és alkirályai voltak). A calabriai herceg 1550-ben hunyt el, hagyatékának ingó része a San Miguel de los Reyes monostorba (a királyi Szent Mihály-monostorba)¹¹ került, beleértve az alkirályi pár híresen gazdag könyvtárát is.¹² Forrásaink eredetileg e gyűjtemény részét képezhették és bizonytalan időpontban kerültek a Montesa lovagrend valenciai kolostorába.

A királyné hozományát képező kincsek, értéktárgyak, ruhák jegyzéke (3. sz. oklevél) önálló tudományos feldolgozást kíván: e helyütt csak felhívjuk a figyelmet, hogy Aragóniai Beatrix hozományának tételes összeírása az egyes tételek korabeli becsült értékével egyedülállóan értékes forrás. A jegyzékben feltüntetett becsült összegek egyébként – a házassági szerződésnek megfelelően – valóban közel 30 000 dukátot tesznek ki.

A házassági szerződést (3. sz. oklevél) a nápolyi Castel Nuovóban 1476. szeptember 16-án, a nápolyi világi és egyházi elit tagjainak jelenlétében ünnepélyesen erősítették meg. Mátyás a nápolyi részről már elfogadott szerződést Budán, 1476. december 19-én, három nappal az Aragóniai Beatrixszal kötött házassága előtt hagyta jóvá.¹³

11 A valenciai Szent Mihály-kolostor eredetileg a ciszterci rend konventje volt, idővel a Szent Jeromos nevét viselő monasztikus rend vette át. Nem azonos a Palacio del Temple kolostorral, amitől néhány km távolságra található. Napjainkban az épület a valenciai Városi Könyvtárnak ad otthont. A kolostor történetéről: <http://www.jdiezarnal.com/valenciasanmigueldelosreyes.html> (legutóbbi hozzáférés: 2017. március 28.).

12 A segédlet szerzői ehhez hozzátéteszik, hogy a Sánchez Belda levéltáros által készített régebbi, 20. század második felében összeállított segédletben szerepel, hogy a San Miguel de los Reyes monostor iratait őrző fond(ok)ban, amelyek a „Clero és Códices” nevű (magasabb szintű) levéltári egységben található(k), van „egy fantasztikus kéziratgyűjtemény, amely egykor a calabriai hercegé volt, és amelynek egyes darabjai rendkívüli történeti értékkel bírnak, mint például Germana de Foix ékszereinek inventáriuma, Katolikus Ferdinánd iratainak jegyzéke, Calabria hercegének számadáskönyve, a nápolyi királyi udvar számadáskönyve, a San Jerónimo rend bulláriuma.” (Luis Sánchez Belda: Guía del Archivo Histórico Nacional. Dirección General de Archivos y Bibliotecas, Madrid, 1958. 46.)

13 Horváth Richárd: Itineraria regis Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia (1458–[1476]–1490). MTA TTI, Bp., 2011. 105. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 12.)

A salernói adománylevél (5. sz. oklevél) az egyetlen a közölt források közül, amelynek tartalma korábban már ismert lehetett a kutatás számára: egy másik, 1499. március 27-re datált, eredetinek minősített változatát Berzeviczy Albert feltehetőleg még látta nápolyi kutatásai során.¹⁴ IV. Frigyes nápolyi király nővére javára tett adományával a Magyarországot maga mögött hagyó özvegy királyné megrendült anyagi helyzetén kívánt segíteni.¹⁵ A Madridban található oklevél eredeti példány, a nápolyi uralkodó saját kézjeggyel és pecsétjével látta el, keltezése alapján két nappal korábban állították ki, mint a Berzeviczy által tanulmányozott oklevelet. Mivel a salernói adománylevél szinte bizonyosan a másik négy oklevéllel együtt maradt fenn, ezért közlése mindenképp indokolt, annál is inkább, mivel a nápolyi példány a II. világháború során megsemmisült.¹⁶

1a.

1474. május 18. Buda

Mátyás magyar és cseh király felhatalmazza követeit, Bánfi Miklós pozsonyi ispánt és Francesco Fontana doktort, hogy nevében I. Ferdinánd nápolyi királlyal tárgyaljanak és szövetséget kössenek.

Átírta Ferdinánd nápolyi király 1474. szeptember 3-i oklevelében (ld. az 1b. oklevelet).

Jelzet: Archivo Histórico Nacional, Ordenes Militares, Carpeta 1007-1 nr. 8.

Nos Mathias Dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Galli[ti]e, Lutimirie,¹⁷ [!] Comanie Bulgarieque rex, necnon Slesie¹⁸ [!] et

14 „Az alkotmánylevél eredetije a nápolyi nagy levéltárban: Sigillorum d. Reg. Camera d. Sommaria. Vol. 81.” *Berzeviczy A.*: i. m. (4. jz.) 587.: 4. jz. Az oklevél kapcsán Berzeviczy egy nápolyi krónikára is hivatkozik: „Le Cronache de li antichi Ri del Regno di Napoli di D. Gaspare Fuscolillo, Archivio Storico per le Province Napoletane I. pág. 60”. Az iratot Berzeviczy nem közölte az Aragóniai Beatrix-okmánytárban.

15 *Berzeviczy A.*: i. m. (4. jz.) 587.

16 Gaetano Damiano (Archivio di Stato di Napoli) köszönettel vett közlése szerint a nápolyi levéltár 1943. évi súlyos pusztulása során szinte a teljes sorozat (egyetlen kötet, az 1639–1640. évkörbe tartozó iratok kivételével) megsemmisült. A nápolyi állami levéltár anyagának jelentős részét a szövetségesek bombatámadásai előtt a Nápolytól keletre fekvő Nola közelében álló villa Montesanóban helyezték el. A villát egy német alakulat 1943. szeptember 30-án felgyújtotta, az iratanyag túlnyomó része megsemmisült. Az eseménynek jelentős irodalma van, az újabbak közül kettőt emelek ki: *Peter Herde*: Wolfgang Hagemann als Zeitzeuge und Zeuge im Kesselring-Prozess (25. April 1947). In: *Italia et Germania. Liber Amicorum Arnold Esch*. Hrsg. Hagen Keller–Werner Paravicini–Wolfgang Schieder. Niemeyer, Tübingen, 2001.70.; *Stefano Palmieri*: Degli archivi napolitani. Storia e tradizione. Il Mulino, Napoli–Bologna, 2002. 257.

17 Helyesen: Lodomerie.

18 Helyesen: Slesie.

Lucemburgensis dux ac marchio Moravie et Lusatie etc. memorie commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit, universis, quod nos inter cetera cordis nostri consilia vertentes, quanta ab olim inter divos reges precessores nostros, ac presertim colende memorie genitorem nostrum magnificum Ioannem de Huunyad comitem Bistriciensem et regni huius nostri felicem gubernatorem inclytosque reges Sicilie amicitia et benevolentia viguerit, magnisque virtutibus et eo, quo nos precipuo complectitur, amore serenissimi principis domini Ferdinandi moderni Sicilie etc. regis, fratris nostri carissimi per maxime moti, necnon considerantes quod quanto strictior benivolentia et amicitia inter nos fuerit, tanto facilius Christiana respublica ab impiissimis Turcis protegi et defendi poterit, cum prefato serenissimo rege non solum veterem divorum regum et paternam amicitiam observare, sed etiam novam strictioremque facere decrevimus. Eapropter nos Mathias rex prefatus de fide, prudentia, rerum experientia et multiplici virtute magnifici Nicolai Banfy comitis Posonien[sis] et egregii Francisci Fontane artium et medicine doctoris plene et tanquam de persona nostra propria confisi ex certa nostra scientia et matura deliberatione prehabita omnibus modo iure, via, causa et forma, quibus melius, validius et efficacius fieri et esse possit, ipsos Nicolaum et Franciscum prefatos fecimus, creavimus, constituimus, ordinavimus et deputavimus, immo facimus, creamus, constituimus, ordinamus et deputamus nostros solemnes certos, veros, indubitatos et autenticos procuratores, mandatarios, oratores et nuntios, eisque omnem auctoritatem nostram et potestatem plenumque, liberum, generale et speciale mandatum dedimus et concessimus, damus et concedimus per presentes cum prefato serenissimo rege Ferdinando in persona nostra conveniendi cum ipsoque tractandi, practicandi, capitulandi, veterem amicitiam firmandi ac novam ineundi et faciendi quancumque intelligentiam strictam et strictissimam societatem, ligam, pacta, federa et capitula, que eisdem mandatariis nostris videbuntur, cum omnibus illis punctis, clausulis, solemnitatibus, cautelis, obligationibus et promissionibus et sub illis modis, formis, conventionibus, conditionibus, terminis et temporibus, que eis melius placuerint et oportuna esse cognoscent, agendi, disponendi, concludendi et confirmandi et generaliter omnia et singula agendi, faciendi et exequendi, que nos ipsi facere possemus, si personaliter interessemus, etiam si talia forent, que mandatum exigent magis speciale et specialissimum. Promittentes ex nunc in verbo nostro regio et bona fide nostra nos semper et omni tempore ratum, gratum et firmum habituros, quicquid per ipsos mandatarios nostros cum eodem rege actum, factum, capitulatum, conventum, obligatum, conclusum et confirmatum extiterit idque cum effectu inviolabiliter impleturos harum nostrarum, quibus sigillum nostrum secretum, quo ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio litterarum. Datum Bude, die decimo octavo Maii, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, regnorum autem nostrorum anno Hungarie etc. decimo septimo, Bohemie vero sexto. Ad mandatum domini regis.

1b.

1474. szeptember 3. Nápoly, Castel Nuovo

I. Ferdinánd nápolyi és szicíliai király Mátyás magyar és cseh király teljhatalmú követeivel, Bánfi Miklós lovaggal, pozsonyi ispánnal és Francesco Fontana doktorral szerződést köt.

Eredeti hártyaoklevél. I. Ferdinánd nápolyi király jelvényével, megerősítő záradékával és saját kezű aláírásával, Francesco Fontana saját kezű, a maga és Bánfi Miklós nevében írt megerősítő záradékával és a két magyar követ vörös színű viaszpecsétjeinek nyomával, valamint Antonelli de Petruiti királyi titkár és közjegyző jelvényével és záradékával. Az uralkodó függő nagypecsétje, amely nyomot hagyott az oklevélen, elveszett, csak befűzésének helye látszik. – Hátlapján közelkorú írással: *Confederatio inter regem Ferdinandum primum et regem Mathiam.*

Jelzet: Archivo Histórico Nacional, Ordenes Militares, Carpeta 1007-1 nr. 8.

IN DEI NOMINE AMEN. Pateat universis huius instrumenti seriem inspecturis quoquomodo seu visuris, quod serenissimus et excellentissimus princeps et dominus, dominus Ferdinandus Dei gratia invictissimus rex Sicilie, Hierusalem etc. ex una parte et serenissimus et excellentissimus princeps et dominus, dominus Mathias invictissimus rex Hungarie ex altera seu pro ipso serenissimo domino rege Hungarie magnifici viri dominus Nicolaus Banfy eques, comes Poseniensis et dominus Franciscus Fontana artium et medicine doctor oratores, sindici, actores, factores, negotiorum gestores et legitimi procuratores dicti serenissimi domini regis Hungarie, prout de eorum procuracione et mandato apparet, tenore cuiusdam publici instrumenti omni qua decet solemnitate roborati, cuius tenor de verbo ad verbum inferius describetur, considerantes antequam pacem, concordiam, amicitiam et benevolentiam inter partes ipsas continuo vigentes, quo pax, concordia, amicitia et benevolentia predicte iam inveterate arctioribus vinculis et nexibus astringantur et stabiliantur omnibus via, modo, causa et forma, quibus melius, validius et efficacius potuerunt et possunt, non improvide, sed animo plene matureque deliberato et intervenientibus omnibus tam iuris quam facti solemnitatibus sponte, libere, realiter et sincere devenerunt ad infrascriptas conventiones, obligationes, promissiones, pacta, federa, capitula, unionem, confederationem, intelligentiam et ligam invicem et vicissim mutuis stipulationibus intervenientibus et per singula capitula specialiter repetitis, quarum conventionum, obligationum, promissionum, pactorum, federum et capitulorum series est huiusmodi.

Ad laudem et gloriam omnipotentis Dei eiusque gloriose virginis matris Marie totiusque celestis curie triumphantis et ad exaltationem catholice fidei ac Sancte Romane Ecclesie serenissimus et excellentissimus dominus, dominus Ferdinandus Dei gratia rex Sicilie etc. ex una et magnifici viri Nicolaus Banfii comes Poseniensis

et Franciscus Fontana artium et medicine doctor, oratores et procuratores procuratorio nomine serenissimi et excellentissimi domini, domini Mathie regis Hungarie etc. habentes speciale mandatum et plenariam auctoritatem et potestatem ac facultatem ad infrascripta omnia peragenda, prout constat mandato inferius descripto, ex altera partibus pro se ipsis et ipsorum heredibus et successoribus, pro tutela, firmitate, securitate et conservatione statuum eorundem, ac pro augenda et magis corroboranda iam antiqua amicitia, que inter ipsos viget, contrahunt, firmant, ineunt simul ac vicissim mutuis stipulationibus intervenientibus et per singula capitula specialiter repetita infrascriptam confederationem, unionem, ligam et intelligentiam capitulis et conditionibus infrascriptis.

Primo nanque partes predictae nominibus quibus supra faciunt, firmant, ineunt et contrahunt bonam, meram et puram unionem, confederationem, intelligentiam ac ligam duraturam toto tempore vite ipsorum regum ad conservationem et defensionem statuum ipsarum partium et pro statibus eorum, quos impresentiarum ipse partes et quilibet ipsarum possidet vel in futurum iuste acquiri contigerit.

Item concordatum est et conventum inter dictas partes, quod una pars sit obligata alteri habere, tenere et reputare amicos unius partis pro amicis, et inimicos non provocatos pro inimicis nemine excepto preter Papam.

Item concordatum et conventum est inter dictas partes, quod una pars sit obligata alteri, quod gentibus alterius partis pateat tutus et securus accessus, transitus, mora, et illis hospitia, victualia et signa vere amicitie non negentur in terris et regnis alterius partis, sed potius conserventur et defendantur iustitia requirente ab omnibus iniustis impetitoribus.

Item concordatum et conventum est inter dictas partes, quod bannitus in terris et regnis ac provinciis unius partis debeat reputari esse et teneri bannitus similiter in terris, regnis et provinciis alterius partis, et inimicus vel hostis similiter unius partis non provocatus non debeat receptari hospitio ad habitandum scilicet in terris et dominiis alterius partis.

Item quod neutra partium tractabit vel procurabit aliquid, quod posset cedere in damnum, preiudicium aut aliquod incommodum vite et corporis seu status et domini alterius partis, nec talia tractantibus et procurantibus favebit aut consentiet, sed omnia damnosa, adversa et periculosa, inter se reciproce bona fide et sine fraude et dolo utraque pars avertere pro suo posse teneatur et debeat, et de talibus si quid audiverint vel scriverint, se mutuo advisare, veluti bonos amicos, fratres, confederatos colligatos et catholicos principes decet.

Item quod utraque pars teneatur bonum mutuum procurare, promovere et defendere omnibus via, forma et modis, quibus poterit ita et tantum, quantum rem propriam quererent et procurarent.

Item quod utraque pars teneatur se invicem iuvare contra quoscunque hostes, qui non provocati alteram partem invaderent, et destruere tentarent cum toto suo posse vel saltem iuxta hostium qualitatem et partis necessitatem. Ita tamen, quod alter alterum nullo modo relinquat, sed fraterno presidio iuvet, ac si de re propria ageretur.

Item quod si altera partium voluerit indicere bellum alicui hosti suo, et intendat expectare auxilium ab altera parte, tunc illud bellum non possit incipere sine scitu et consensu alterius partis. Si autem secus fecerit, tunc altera pars non erit ei obligata vigore mutue confederationis ad prestandum subsidia in illo bello et guerra, nisi id sua bona voluntate et amore mutuo facere vellet salva nihilominus remanente confederatione et liga presente.

Item quod si altera partium indixerit alicui bellum cum scitu et consensu alterius partis, tunc inter ambas partes tractandum erit et concludendum quando scilicet talis consensus requiretur, quale auxilium pars parti prestare debeat, et nihilominus utraque pars sit obligata, quod neque treguas,¹⁹ neque pacem neque aliquam concordiam cum tali hoste, et in tali casu capere pars illa, que bellum indixerit, poterit absque alterius partis scitu et consensu.

Item concordatum et conventum est inter dictas partes, quod quantum ad res ad Turcum pertinentes teneatur utraque pars pro posse procurare cum Sanctissimo Domino nostro et ceteris Italie potentatibus, ut una cum dictis partibus expeditionem parent contra dictum imanissimum Turcum, in qua expeditione provideatur specialiter prefato serenissimo regi Hungarie de maiori quantitate stipendii, que possibilis fuerit, ut possit maior exercitus comparari contra dictum immanissimum Turcum.

Item promiserunt oratores predicti quo supra nomine, quod dictus serenissimus rex Mathias presentem ligam cum omnibus supradictis conventionibus et capitulis infra terminum sex mensium proxime futurorum in valida et solemnii forma ratificabit, et ratificationem predictam in publica et solemnii forma ad prefatum serenissimum dominum regem Ferdinandum transmitt[e]t infra terminum supradictum. Et quia prefatus serenissimus dominus rex Ferdinandus nonnullas intelligentias et ligas habet cum aliquibus potentatibus ad defensionem statuum, que quidem lige non sunt contrarie presenti confederationi et lige, prefatus serenissimus dominus rex illas reservat, ut tenetur. Quam quidem unionem, confederationem, intelligentiam et ligam omniaque et singula suprascripta promiserunt dictus serenissimus dominus rex Sicilie et iidem magnifici dominus Nicolaus Banfii comes Posoniensis ac dominus Franciscus Fontana oratores et procuratores predicti et quilibet eorum nominibus quibus supra sibi invicem et vicissim unus alteri et alter alteri stipulationibus debitis hinc inde intervenientibus et me secretario infrascripto ut notario publico stipulante et recipiente vice et nomine omnium, quorum interest vel interesse poterit, in futurum firmam, ratam gratamque ac firma, rata et grata habere, tenere, attendere, observare et observari facere et adimplere effectualiter et in totum et non contrafacere, dicere, opponere vel venire per se vel alium seu alios modo aliquo vel ingenio, directe vel indirecte, tacite vel expresse, de iure vel de facto aut aliquo quesito colore in iudicio vel extra, pro quibus omnibus et singulis firmiter observandis et adimplendis obligaverunt prefate partes scilicet dictus ser[enissi]mus dominus rex Sicilie omnia sua bona mobilia et immobilia, statum et dominia presentia et futura, et predicti

19 Helyesen: treguas.

magnifici dominus Nicolaus Banfii comes et dominus Franciscus Fontana oratores et procuratores predicti omnia dicti ser[enissi]mi domini regis Hungarie eorum principalis et constituentis bona mobilia et stabilia, status, dominia presentia et futura. Renuntiantes sibi invicem et vicissim omnibus et singulis exceptionibus dicte unionis, intelligentie et confederationis non facte, non sic factarum promissionum, obligationum et conventionum suprascriptarum et predictorum omnium non sic gestorum et non sic celebrati contractus omni exceptioni et conditioni sine causa vel ex iniusta causa, privilegio fori, doli mali et in facto novarum constitutionum beneficio epistole divi Adriani et de fideiussoribus, et omni alii legum, iurium et constitutionum auxilio et legi dicenti generalem renuntiationem non valere necnon omni alii privilegio litteris et absolutionibus impetratis vel impetrandis, quibus contra predicta vel aliquod predictorum possent se tueri facere, dicere vel venire. Et ad maiorem expressionem et firmitatem omnium predictorum predicti ser[enissi]mus dominus rex Sicilie in animam suam, et magnifici dominus Nicolaus Banfy comes et dominus Franciscus Fontana oratores et procuratores nominibus quibus supra et quilibet ipsorum in animam dicti ser[enissi]mi domini regis Hungarie eorum principalis et constituentis tactis corporaliter Sacris Scripturis ad Sancta Dei Evangelia prefatum ser[enissi]mum dominum regem Hungarie sic, ut premissum est, in omnibus et singulis superius nominatis et declaratis attendere et observare ac attendi et observari facere iuraverunt, mandantes, rogantes et volentes, quod de premissis omnibus et singulis per me secretarium et notarium infrascriptum unum et plura confici debeant instrumenta eiusdem tenoris et continentie. Actum in Castello Novo Neapolis die tertio mensis Semptembris, anno a nativitate Domini MCCCCLXXIII^o, pontificatus Sancti[ss]i Domini nostri Sixti Pape quarti anno quarto.

Tenor procurationis et mandati prenominati eorundem magnificorum domini Nicolai Banfy comitis et domini Francisci Fontana oratorum et procuratorum predictorum est huius modi:

Szövegét lásd fent az 1a. szám alatt

Signum [...] ²⁰ Ferdinandi Dei gratia regis Sicilie etc. qui premissa laudamus, approbamus, acceptamus, ratificamus, confirmamus et iuramus, ac magnum maiestatis nostre sigillum apponi iussimus impendenti. Rex Ferdi[nandus]. ²¹

Nos, Nicolaus Banfy comes Posoniensis et Franciscus Fontana artium et medicine doctor oratores et procuratores predicti eiusdem serenissimi et excellentissimi domini Mathie Dei gratia regis Hungarie etc. sup[ra]scripta omnia app[ro]bamus, acceptamus, ratificamus, confirmamus ac promittimus, ut suprascriptum est, et propterea manu p[ro]p[ri]a ego Franciscus predictus de voluntate et nomine dicti domini Nicolai scribere nescientis et meo proprio nomine subscripsi ²² et nostris sigillis sigillavimus. ²³

20 Királyi szignó.

21 A záradékot ugyanaz a kéz írta, mint az oklevelet, csak az uralkodó aláírása saját kezű.

22 Az eredetiben: subscripsi.

23 Más kézzel (Fontana írása).

Testes, qui premissis interfuerunt, sunt: reverendissimus in Christo pater et dominus dominus Ol tituli Sancti Eusebii Sacrosancte Romane Ecclesie presbiter cardinalis Neapolitanus,²⁴ spectabiles et magnifici viri dominus Inichus de Davalos²⁵ Montis Odorisii comes, regni Sicilie magnus camerarius, dominus Ferdinandus de Guiuara comes Bellicastri, dominus Dyomedes Carrafa comes Magdaloni,²⁶ dominus Galcerandus de Requesetis²⁷ comes Triuenti, Regie classis capitaneus generalis, dominus Pascasius Diaz Garlon²⁸ regius maiordomus, dominus Nicolaus de Procida²⁹ maiordomus regius, dominus abbas Iulius Carrafa vicarius Neapolitanus, dominus Ioannes Baptista de Bentivoliis,³⁰ et dominus Antonius de Alexandro utriusque iuris doctores, milites regii consilarii.³¹

Signum meum Antonelli de Petruitiis eiusdem sere[niss]imi domini Regis Secretarii et notarii publici qui premissis interfui eaque scribi feci et clausi.³²

Dominus rex may[estas] mihi Antonello
de Petruitiis in cuius [poss] p[ar]tes³³
[fre.to] 2 fore

2.

1475. március 8. Ratibor

Mátyás magyar és cseh király, miután a követei, lendvai Bánfi Miklós pozsonyi ispán és Francesco Fontana doktor által kötött házassági szerződést aranybullával ellátott oklevelével megerősítette, felhatalmazza a távol lévő Vetési Albert veszprémi püspököt és Thuz Jánost, illetve a jelen lévő Francesco Fontanát, hogy nevében jegyezzék el Beatrix hercegnőt és kössék meg a házasságot.

Eredeti hártyaoklevél, az elveszett függőpecsét (aranybulla) zsinórjának befűzési helyével.

Jelzet: Archivo Histórico Nacional, Ordenes Militares, Carpeta 1007-1 nr. 9.

24 Oliviero Carafa bíboros, nápolyi érsek (1430–1511).

25 Ínigo Dávalos (d'Avalos) y Tovar, Monteodorisco grófja (?–Nápoly, 1484). Ld. *Raffaele Colapietra*: Il Conte Camerlengo Innigo d'Avalos protagonista dell'umanesimo cortigiano aragonese. In: *Napoli Nobilissima I–II*. (1988–1989).

26 Carafa Diomede I, Maddaloni grófja.

27 Galzerano de Requesens.

28 Diaz Garlon, Pasquasio (cca. 1420–1499).

29 Nicolao de Procida.

30 Bentivoglio, Giovanni Battista (Bologna, 1410/1420–?). Fia, Ottaviano Bentovoglio Salerno püspökeként halt meg 1486-ban.

31 Ez a rész ismét az oklevél írójának kézírása.

32 A közjegyző saját kezű aláírása (a kéz írása eltér az oklevél írójától).

33 Olvashatatlan.

Nos, Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallitie, Lodomerie, Comanie et Bulgarie, necnon Slesie et Lucemburgensis dux marchioque Moravie et Lusatie etc. notum facimus et recognoscimus quibus expedit universis, quod nos volentes affinitatem, quam inter serenissimum principem dominum Ferdinandum Sicilie etc. regem et nos ob contracta connubia et sponsalia per nostros oratores insignes, magnificum videlicet Nicolaum Banfy de Lyndwa comitem Poseniensem et egreg[ium] magistrum Franciscum Fontana artium et medicine doctorem ad id pleno mandato nostro suffultos pro nobis nomine nostro et in persona nostra cum illustrissima virgine Beatrice prefati regis legitima filia, que nos etiam litteris nostris cum bulla aurea inpendenti acceptavimus, approbavimus et ratificavimus, debita sollennitate et matrimonii firmitate perfici et concludi, de fide, prudentia, rerum experientia et multiplici virtute fidelium nobis sincere dilectorum, reverendi in Christo patris domini Alberti episcopi eccl[es]ie Wesprimiensis, magnifici Iohannis Thwz de Lak alias regni nostri Sclavonie bani et egregii magistri Francisci Fontane predicti plene et tanquam de propria nostra persona confisi, ex certa nostra scientia et matura deliberatione prehabita omnibus modo, via, iure, causa et forma, quibus melius, validius et efficacius fieri et esse possit, ipsos Albertum ep[iscopu]m et Iohannem Thwz absentes tanquam presentes, necnon Franciscum Fontana p[rese]ntem, predictos et quemlibet eorum insolidum fecimus, creavimus, constituimus et deputavimus, immo facimus, creamus, constituimus et deputamus per presentes nostros sollennes, certos, veros, indubitatos et authenticos procuratores, mandatarios, oratores et nuntios ad sollennizandum predicta sponsalia, matrimoniumque per verba de p[rese]nti et traditionem anuli vice nostra nomine nostro et pro nobis cum prescripta illustrissima virgine BEATRICE dicti regis filia contrahendum, necnon ad omnia et singula agendum, procurandum, disponendum, concludendum et firmandum, que ad huiusmodi sollennitatis perficiende et matrimonii per verba de p[rese]nti celebrandi de iure vel de facto aut quavis generali vel municipalia consuetudine robur et firmitatem eisdem procuratoribus nuntiis, oratoribus et mandatariis nostris facere videbuntur, que in premissis et circa premissa necessaria fuerint et opportuna et que nos ipsi facere possemus, si personaliter interessemus, etiam si talia forent, que mandatum exigerent magis speciale et specialissimum, ponentes eosdem oratores, procuratores et mandatarios nostros in locum nostrum ac promittentes in verbo nostro regio et bona fide nostra Christiana nos gratum, ratum et firmum habituros, quicquid per ipsos procuratores et mandatarios nostros simul vel divisim aut quemlibet eorum insolidum in premissis et circa premissa gestum, conclusum, promissum et firmatum extiterit, veluti iustum et catholicum principem decet, tanquam si omnia et singula, que ipsi facient, per nos ipsos et propria in persona fecissemus. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium presentes litteras nostras fieri et bulla nostra aurea inpendenti fecimus comuniri.

Datum in castro Rathiburensi VIII die Martii anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo octavo, Bohemie vero sexto.

3a.
1476. június 5. Buda

Mátyás magyar és cseh király felhatalmazza Rudolf von Rüdesheim boroszlói és Filipec János választott váradi püspököt, Dengelegi Pongrác János erdélyi vajdát és Szentgyörgyi János grófot, hogy követeiként Beatrix nápolyi hercegnő hozományának ügyében (170 000 dukát készpénz, illetve ékszerek, kelmék és egyéb vagyontárgyak összesen 30 000 dukát értékben) eljárjanak.

Átírva az 1476. szeptember 16-án kelt közjegyzői iratban (ld. a 3b. számú oklevelet).

Jelzet: Archivo Histórico Nacional, Ordenes Militares, Carpeta 1007-2 nr. 6.

NOS, MATHIAS Dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallitie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque rex marchio Moravie [4] ac Slesie et Lusatie dux memorie commendamus per presentes, quod nos de fide prudentia rerum experientia et multiplici virtutis [!] reverendorum in Christo patrum R(udolphi) episcopi Wratislaviensis et Iohannis electi Waradiensis, necnon magnificorum Iohannis Pangrati de Dengeleg wayvode Transsilvani ac Iohannis comitis de Pwseng de Sancto Georgio ad plenum et tanquam de nostra propria persona confisi ex certa nostra scientia et matura deliberatione prehabita omnibus modo iure via causa et forma, quibus melius, validius et efficacius fieri et esse possit, ipsos reverendos episcopos et magnificos viros prefatos et quemlibet eorum in solidum fecimus, creavimus et deputavimus per presentes nostros solennes, certos, veros, indubitatos et autenticos procuratores, mandatarios, oratores et nuntios ad acceptandum et recipiendum a serenissimo principe domino Ferdinando Sicilie etc. rege patre nostro carissimo in et sub nomine dotis ac pro dote illustrissime principis domine Beatricis de Aragonia dicti regis filie et consortis nostre carissime centum et septuaginta milia ducatorum auri et iocalia ac apparatus alios pretiosos pro valore triginta milium ducatorum similium iuxta rectam et iustam estimationem computanda, necnon ea omnia, que ultra predicta ducatos et iocalia et apparatus pretiosos ipsa regina et consors nostra pro ornatu et convenientia sua ac domus sue res et bona parafernalialia, que secum deferenda duxerit, de ipsisque pecuniis sive ducatis, iocalibus, apparatusibus, pretiosis rebus et bonis parafernalibus vice et nomine nostro et in persona nostra prefatum serenissimum dominum regem quietando et liberandum et de ipsis taliter receptis sub expressa ypotheca et obligatione omnium rerum et bonorum nostrorum presentium et futurorum cautionem et cautionariam promissionem de restituendo in casu soluti matrimonii et cuiusvis debite restitutionis prout iuris ordo decernit et exigit faciendam cum iuramenti prestatione et aliis clausulis huiusmodi [5] cautelis apponi consuetis et insuper ad donationem propter nuptias dicte illustrissime regine et consorti nostre constituendum et faciendum, videlicet pro quantitate tertie partis supradicte dotis, que in casu obitus nostri cedatur lucro ipsius et de ea donatione ipsam illustrissimam

reginam et consortem nostram cautelandum cum clausulis huiusmodi cautelis apponi solitis et consuetis. Omnia denique et singula alia pacta, conventiones, promissiones et obligationes tractanda et concludenda cum prefato serenissimo principe et domino rege, que ad huiusmodi quietationem, cautionem sive obligationem et donationem de iure vel de facto aut quavis generali seu municipali consuetudine eisdem procuratoribus, nuntiis, oratoribus et mandatariis nostris et cuilibet eorum in solidum facere videbuntur, que ut in premissis vel circa premissa necessaria fuerint et opportuna, et que nos ipsi agere, exequi et concludere possemus et deberemus, si personaliter interessemus, etiam si talia forent, que mandatum exigent magis speciale atque specialissimum ponentes eosdem in locum nostrum ac promittentes in verbo nostro regio et bona fide nostra, quicquid per ipsos procuratores, oratores et mandatarios nostros et quemlibet eorum in solidum circa premissa gestum, promissum, conclusum et firmatum extiterit, veluti iustum et catholicum regem et principem decet, ratum, gratum et firmum habituros, quodque ipsorum sigilla nostro sigillo redimemus et omnia per eos sicut premittitur acta, conclusa et confirmata roborabimus harum nostrarum, quibus sigillum nostrum secretum, quo ut rex Hungarie utimur, est appensum vigore et testimonio litterarum. Datum Bude, quinta die mensis Iunii anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo nono, Bohemie vero octavo. Ad mandatum domini regis.

3b.

1476. szeptember 16. Nápoly, Castel Nuovo

A magyar király követei közjegyző előtt átveszik Beatrix hercegnőnek a korábbi tárgyalások és megállapodások során meghatározott hozományát a hercegnő ékszereinek és ingóságainak leltárával együtt.

Átírva Mátyás király 1476. december 19-én kelt oklevelében (ld. a 3c. számú oklevelet).

Jelzet: Archivo Histórico Nacional, Ordenes Militares, Carpeta 1007-2 nr. 6.

In Dei nomine amen. Pateat universis et singulis huius instrumenti seriem inspecturis, quod cum superioribus diebus inter serenissimum et excellentissimum dominum dominum Ferdinandum Dei gratia Sicilie rege etc. ex una parte et serenissimum et excellentissimum dominum dominum Mathiam Dei gratia Hungarie Bohemieque regem etc. per medium spectabilis et magnificorum virorum Nicolai Banfi comitis Poseniensis et Francisci Fontane artium et medicine doctoris eiusdem serenissimi domini regis Hungarie procuratorum, oratorum et mandatariorum procuratorio nomine et pro parte eiusdem serenissimi domini regis Hungarie ex parte altera firmata fuerunt nonnulla capitula de et super matrimonio tunc contrahendo et

iam contracto inter eundem serenissimum dominum regem Hungarie et serenissimam et excellentissimam dominam Beatricem de Aragonia eiusdem serenissimi domini regis Ferdinandi filiam legitimam et naturalem fuitque inter cetera capitula contractationis dicti matrimonii capitulum quoddam tenoris et seriei huiusmodi: conventum est inter dictas partes, quod quantitas dotium ipsius illustrissime domine Beatricis et etiam donatio facienda propter nuptias et tempus transductionis dicte domine Beatricis ad regnum Hungarie concordari habeat per dictum serenissimum dominum regem Hungarie et oratores, quos prefatus serenissimus dominus rex Ferdinandus de proximo missurus est ad prefatum serenissimum dominum regem Hungarie prout in dictis capitulis manifeste apparet, initis et firmatis inter partes predictas in Castello Novo Neapolis die tertia Septembris millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, pontificatus sanctissimi domini nostri Sixti pape quarti anno quarto. Deinde vero [3] prefatus serenissimus dominus rex Sicilie per se et medium suorum oratorum convenit cum predicto serenissimo domino rege Hungarie per medium prefati magnifici Francisci Fontane oratoris, procuratoris et mandatarii procuratorio nomine et pro parte prefati serenissimi regis Hungarie eius principalis ac constituit, declaravit et ordinavit, quod dos eiusdem serenissime domine Beatricis ipsius serenissimi domini regis Sicilie filie sit et esse debeat ducatorum ducentum mille de auro consistentium, hoc modo videlicet centum septuaginta mille ducati in ducatis auri et reliqui triginta mille ad complementum dictorum ducentum mille ducatorum in iocalibus et apparatus pretiosis. Solvendi siquidem et assignandi per eundem serenissimum dominum regem Sicilie modo quo supra prefato serenissimo domino regi Hungarie vel deputando per eum una cum dicta serenissima domina Beatrice tempore quo eandem serenissimam dominam Beatricem dictus serenissimus dominus rex Sicilie ad prefatum serenissimum dominum regem Hungarie transmittet prout in quibusdam litteris eiusdem serenissimi domini regis Sicilie datis in Castello Novo civitatis Neapolis die vigesimaquarta mensis Maii millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto premissa plenius declarantur. Cumque novissime prefatus serenissimus dominus rex Hungarie ad presentiam maiestatis eiusdem serenissimi domini regis Ferdinandi Sicilie regis etc. transmiserit reverendos in Christo patres dominum R[udolphum] episcopum Wratislaviensem et Iohannem electum Waradiensem, necnon magnificos Ioannem Pangratium de Dengeleg wayvodam Transsilvanum ac Ioannem comitem de Pwseng de Sancto Georgio suos oratores procuratores mandatarios et nuntios ad infrascripta specialiter deputatos cum pleno et sufficienti mandato, cuius quidem mandati tenor est huiusmodi:

Következik a 3a. oklevél.

Unde predicto die in nostra presentia constituti prefatus serenissimus dominus rex Sicilie agens ad infrascripta omnia pro se et nomine dicte illustrissime domine Beatricis, [6] eius filie, suisque ac eorum et cuiuslibet ipsorum heredibus et successoribus ex una parte et prefati reverendi in Christo patres dominus R[udolphus] episcopus Wratislaviensis et Iohannes electus Waradiensis in absentia magnifici Iohannis Pangratii de Dengeleg Wayvoda³⁴ Transilvani infirmi et

34 Helyesen: Wayvode.

Iohannes comes de Pwseng de Sancto Georgio procuratores, mandatarii, oratores ac nuntii ad infrascripta spetialiter deputati agentes procuratorio nomine et pro parte eiusdem serenissimi domini regis Hungarie eorum principalis suisque heredibus et successoribus parte altera. Prefatus serenissimus dominus rex Sicilie agens nomine quo supra volensque ad executionem contentorum in dicto capitulo et promissionis de dotibus dicte illustrissime domine Beatricis eius filie per eum ut supra facte procedere, ipsas easdem dotes modo superius declaratas et dicto serenissimo domino regi Hungarie promissas, videlicet ducatos centum et septuaginta mille auri et ducatos triginta mille auri in iocalibus et apparatibus pretiosis consistentibus in bonis et rebus infrascriptis:

videlicet margaritis ducentis sexaginta quinque, extimatis ad rationem ducatorum duodecim pro qualibet, tribus milibus et centum octuaginta ducatis.

Item margaritis viginti, extimatis ad rationem ducatorum quinquaginta pro qualibet, mille ducatis aureis.

Item torquibus aureis quatuor et duabus cathenis aureis ponderatis in toto libras undecim et uncias octo cum dimidia, extimatis ad rationem pro qualibet libra centum ducatos auri, ducatis mille centum septuaginta.

Item torquibus duobus aureis cum pennatis duodecim librarum quatuor untiarum duarum et quarte unius, faciunt quadringentos sexaginta et quartam partem ducati.

Item iterum torquibus duobus et manicis quatuor ponderatis libras duas untias duas cum dimidia et ad rationem pro qualibet libra centum viginti ducatorum, faciunt in toto ducatos ducentos quadraginta, uncie due cum dimidia ducatos viginti quinque.

Item frustis duodecim cuiusdam torquis [7] aurei cum litteris Latinis et quatuordecim aliis similiter aureis cum litteris Grecis libre unius unciarum quatuor et computantur ad rationem suprascriptam centum sexaginta ducatorum.

Item scutellis parvis deauratis librarum decem et novem unciarum novem ad rationem pro qualibet libra ducatorum tresdecim [!] cum dimidio, faciunt in toto ducentos quadraginta septem ducatos.

Item aliis scutellis deauratis pro salata tredecim librarum viginti unius unciarum octo cum dimidia, computate sunt ut supra CCLXXI ducatis.

Item pomo argenteo librarum quinque cum dimidia et ad rationem pro qualibet libra ducatorum quatuordecim, estimato ducatis quinquagintasex.

Item vasculis quatuor argenteis librarum undecim unciarum undecim, ad rationem pro qualibet libra ducatorum quatuordecim estimatis, in toto ducatis centum sexaginta octo.

Item cuppis duabus, vasculis duobus pro aqua roseacea, vasculo uno pro exprimendo suco, duobus candelabris et forcella una deaurata librarum quindecim, computatis ad rationem suprascriptam ducentorum decem ducatorum.

Item capsella una deaurata pro linteolis ad mensam librarum undecim unciarum sex, estimata ad rationem suprascriptam, centum sexaginta unum ducatorum.

Item pelui una cum cupertura deaurata librarum quatuordecim unciarum undecim, estimata ut supra ducentis decem ducatis.

Item scutellis duabus magnis deauratis librarum quindecim cum dimidia, estimatis ut supra ducentis decem et septem ducatis.

Item aliis scutellis magnis duabus ponderatis librarum XXIII. unciarum sex, estimatis ad rationem suprapositam tricentis viginti novem ducatis.

Item crateribus sex bullatis librarum quatuordecim cum dimidia ad rationem pro qualibet libra ducatorum XII, faciunt ducatos centum sexaginta duos.

Item bucale uno, pelui una et tribus crateribus simplicibus deauratis ex parte interiori librarum quatuordecim unciarum decem ad rationem ducatorum duodecim cum dimidio pro qualibet [8] libra estimatis in toto ducatis centum septuaginta uno cum dimidio.

Item cantaribus duobus argenteis librarum sexdecim [!] ad rationem pro qualibet libra ducatorum undecim estimatis ducatis centum sexaginta sex.

Item uno cantaro magno pro lixivia et uno alio vasculo argenteo librarum tresdecim [!] unciarum quinque ad rationem pro qualibet libra ducatorum decem, estimatis ducatis centum trigintaquinque.

Item urinale uno duobus cantaribus mediocribus et duobus flascis cum cathenis argenteis librarum tresdecim unciarum sex ad rationem pro qualibet libra ducatorum undecim, estimatis in toto centum quadraginta novem ducatis cum dimidio.

Item canistro uno argenteo librarum decem, estimato centum et decem ducatis.

Item scutellis duabus argenteis magnis librarum sexdecim cum dimidia, estimatis ducatis centum quinquaginta quinque.

Item pelui una argentea pro lavando capite et scutellectis octo librarum decem et novem unciarum novem, estimatis ad rationem ut supra centum nonaginta octo ducatis cum dimidio.

Item scutellectis duodecim et incisoribus quatuor librarum XXI unciarum sex, estimatis ut supra ducatis ducentis quindecim.

Item una cruce magna et una tabella de auro librarum quindecim unciarum quinque cum dimidia ad rationem pro qualibet libra ducatorum decem et octo, estimatis ducatis ducentum³⁵ septuaginta septem.

Item calice cum patena, vasculis pro vino et aqua, aspensorio et vase pro aqua benedicta et pelui pro lavandis digitis et vasculo pro hostiis librarum tresdecim et uncie unius cum dimidia ad rationem ducatorum quatuordecim pro qualibet libra, estimatis ducatis centum octuaginta novem.

Item campanella una, acerra una, candelabris quatuor, scutellula una et cocleari uno argenteis librarum sexdecim unciarum octo ad rationem pro qualibet libra undecim ducatorum, estimatis ducatis centum sexaginta octo cum dimidio.

Item turibulo uno librarum quatuor unciarum quatuor ad rationem ducatorum [9] duodecim pro libra estimato ducatis quinquaginta duobus.

35 Helyesen: ducentis.

Item una pelui maxima argentea pro lavandis pedibus librarum quadraginta trium ad rationem pro qualibet libra ducatorum undecim, estimata ducatis quadringetis septuaginta tribus.

Item uno lecto magno cum cupertura et paramentis aurei panni cannarum quinquaginta unius et palmorum trium ad rationem octuaginta ducatorum pro qualibet canna, estimato quatuor milibus centum et decem ducatis.

Item pro suffultura copertura ipsius lecti cannarum viginti quatuor ad rationem pro qualibet canna ducatorum septem cum dimidio ducatis centum quinquaginta sex.

Item pro frangiis aureis librarum duodecim ad rationem pro qualibet libra ducatorum decem et octo, estimatis ducatis ducentis viginti quinque.

Item pro suffultura paramentorum et factura ducatis quadraginta.

Item panno aureo pro anteporta, estimato ducatis ducentis sexaginta.

Item alio lecto parvo portabili cum copertura et paramento panni aurei cannarum sexdecim et palmorum duorum ad rationem pro qualibet canna ducatis sexaginta sex, facit mille sexaginta novem ducatos.

Item pro frangiis aureis librarum quinque ad rationem pro qualibet libra ducatorum decem et octo, estimatis ducatis nonaginta tribus.

Item mataratiis quatuor de tafota valoris ducatorum quatraginta quatuor.

Item suffultura coperture ipsius lecti valoris ducatorum triginta.

Item una copertura lecti cum paramentis citheninis ferrugei coloris cannarum quadraginta unius ad rationem pro qualibet canna ducatorum undecim, estimatis ducatis quadringentis quinquaginta uno.

Item frangiis aureis librarum decem et novem unciarum duarum ad rationem ut supra pro qualibet libra, estimatis ducatis tricentis quinquaginta.

Item pro factura ipsarum frangiarum, et suffulturis lineis ducatis septuaginta.

Item indumento altaris [10] aureo cum floribus albis pulcro. Cappa una casula una cum duobus indumentis diaconi et subdiaconi stolis duabus manipolis duobus et aliis omnibus necessariis.

Item cum panno sub pedibus sternendo simili et cusinis quinque cannarum in toto decem et novem cum dimidia ad rationem pro qualibet canna ducatorum sexaginta sex, estimatis ducatis mille centum viginti uno.

Item aurifigiis ducatis centum.

Item frangiis aureis librarum duodecim cum suffulturis et aliis necessariis ac tribus albis ducatis ducentis triginta.

Item auleo quodam intexto aureo habente in se passionem Christi pretii ducatorum ducentorum.

Item brevario uno in pecorina cum fibolis argenteis pretii ducatorum centum nonaginta octo.

Item Biblia similiter in pecorina cum fibolis argenteis pretii in toto ducatorum centum septuaginta septem.

Item missale uno pulcro similiter cum fibolis aureis pretii ducatorum centum.

Item aliis ornamentis cotidianis tamaltaris, quam sacerdotalibus de serico cum omnibus necessariis ad celebrandum pretii ducatorum centum quadraginta quatuor.

Item una cultra de citenino rubeo cannarum vigintitrium cum suffultura cannarum quatuordecim valoris ducatorum quadringentorum.

Item alia cultra de citenino celesti cannarum duodecim, estimata ducatis centum viginti.

Item aliis tribus cultris de citenino albo cannarum [---]³⁶ pretii ducatorum sexaginta.

Item una veste aurea celesti suffulta citenino rubeo cannarum octo cum dimidia ad rationem pro qualibet canna ducatorum sexaginta sex, estimata ducatis quadringentis viginti novem.

Item dicta suffultura cannarum novem palmorum sex ad rationem pro canna ducatorum decem, estimata ducatis nonaginta septem.

Item alia veste aurea nigra suffulta de thaphota nigro cannarum septem palmorum sex ad rationem pro canna ducatis [II] sexaginta sex, estimata quingentis undecim ducatis.

Item suffultura ducatis sexdecim.

Item alia veste aurea celestini coloris suffulta taphota celestino cum frimbriis albis cannarum sex ad rationem predictam valoris tricentorum octuaginta sex ducatorum.

Item suffultura ducatis decem.

Item alia veste aurea rubea suffulta cum taphota celestino cannarum septem palmi unius ad rationem canne ducatis septuaginta pretii ducatorum quadringentorum nonaginta novem.

Item suffultura ducatis sexdecim.

Item alia veste aurea viride suffulta taphota celestino cannarum octo cum dimidia ad rationem ut supra pretii ducatorum quingentorum quadraginta quinque.

Item suffultura cum fimbreis sericeis ducatorum viginti.

Item alia veste aurea viride suffulta taphota ferruginei cannarum sex cum dimidia ad rationem ut supra pretii ducatorum quadringentorum septuaginta quinque.

Item suffultura cum fimbreis sericeis ducatorum viginti.

Item alia veste aurea alba rasi suffulta de taphota albo cannarum septem cum dimidia ad rationem canne ducatorum triginta trium faciunt ducatos CC quindecim cum dimidio.

Item pro suffultura et fimbriis ducatos viginti.

Item alia veste parva aurea suffulta de taphota violato cannarum quinque ad rationem ut supra pretii ducatorum centum sexaginta quinque.

Item pro suffultura et fimbriis ducatos decem.

Item alia veste aurea suffulta pellibus cuniculorum cannarum quinque cum dimidia ad rationem ut supra pretii centum sexaginta unius ducatorum cum dimidio.

36 Egy szó helye üresen hagyva.

Item alia veste suffulta de armellinis cannarum quatuor palmorum sex ad rationem ut supra pretii ducentorum ducatorum cum suffultura.

Item mantellecto uno cum manicis aureis sine suffultura cannarum trium ad rationem ducatorum triginta pretii ducatorum nonaginta.

Item alia veste magna aurea tota cum rosis suffulta tafota subviridi cannarum octo cum dimidia ad rationem pro canna octuaginta quinque ducatorum, [12] estimata ducatis sexcentis triginta octo cum dimidio.

Item pro suffultura et fimbriis ducatos viginti.

Item alia veste citenina coloris celestini rete aures cooperta pretii ducatorum ducentorum quadraginta.

Item alia veste serice a coloris violatici suffulta de taphota nigro cannarum septem cum dimidia ad rationem pro canna ducatorum duodecim pretii ducatorum septuaginta duorum.

Item pro suffultura et fimbriis aureis ducatis triginta duos.

Item alia veste citenini albi suffulta de taphota albo cannarum novem cum dimidia ad rationem canne ducatorum septem cum dimidio pretii ducatorum quinquaginta quinque.

Item suffultura cum fimbriis aureis ponderis librarum quatuor ad rationem ducatorum viginti pro libra pretii ducatorum octuaginta et duodecim pro suffultura.

Item alia veste sericea rubea suffulta de citenino coloris lapidis turchini cannarum octo palmorum trium ad rationem pro canna ducatorum quatuordecim pretii ducatorum centum decem et septem.

Item suffultura cannarum totidem ducatorum quinquaginta unius.

Item pro fimbriis aureis quatuor ad rationem ut supra pretii ducatorum octuaginta.

Item alia veste sericea celestini coloris suffulta de taphota coloris eiusdem cannarum novem cum dimidia ad rationem pro canna ducatorum novem pretii ducatorum septuaginta septem.

Item pro suffultura et fimbriis panni aurei ducatos triginta quinque.

Item alia veste viridi sericea habente fimbrias aureas librarum trium untiarum octo suffulta de taphota celestino pretii ducatorum centum triginta quatuor cum dimidio.

Item alia veste citenini ferruginei habente manicas vario modo ornatas et latera similiter suffulta de taphota crocei, estimata ducatis centum quindecim.

Item alia veste pulcra ab intra et extra partim ex citenino violati, partim de damasco, estimata cum aureis ornamentis ducatorum centum viginti.

Item alia veste citenini coloris turchini cum fimbriis [13] aureis suffulta de taphota viridi ex cannis novem ad rationem pro canna ducatorum septem cum dimidio pretii ducatorum nonaginta novem cum dimidio.

Item alia veste citenini ferruginei cum fimbriis aureis et argenteis suffulta de taphota subruceo pretii ducatorum centum triginta septem cum dimidio.

Item alia veste citenini coloris leonini cum manicis ornatis suffulta de taphota coloris quasi similis, estimata ducatorum septuaginta sex.

Item mantellino uno citenini nigri ornato in certis locis per longum virgis aureis suffulto de taphota nigro, estimato ducatis octuaginta duobus.

Item alia veste citenini viridis suffulta tela cum fimbria texta auro et argento, estimata ducatis sexaginta quinque.

Item alia veste serici nigri suffulta taphota nigro habente fimbrias parvas ex filis aureis cannarum novem cum dimidia, estimata ducatis centum quindecim.

Item alia veste serici nigri suffulta taphota nigro cum quibusdam catenulis aureis in manicis, que constant ducatis sexaginta facta ex cannis quatuor cum dimidia ad rationem ducatorum novem pretii ducatorum centum sexaginta una cum suffultura.

Item alia veste de kamuca celestina suffulta de pellibus agnellinis nigris pretii ducatorum viginti.

Item fibulis aureis super manicis et tota veste ducatis centum octuaginta.

Item alia veste sericea leonini suffulta taphota subrubeo cannarum novem palmi unius ad rationem pro canna ducatorum novem una cum suffultura pretii ducatorum centum duorum.

Item alia veste sericea ciniricea coloris suffulta taphota viridi cannarum quinque palmorum trium ad rationem ut supra cum suffultura pretii ducatorum sexaginta.

Item alia veste sericea violatici coloris suffulta taphota crocei cannarum novem ad rationem pro canna ducatorum quindecim una cum suffultura pretii in toto centum quadraginta quatuor ducatorum.

Item alia veste citenini leonini suffulta armellinis, estimata in toto centum decem ducatis.

Item alia veste [14] citenini albi suffulta taphota albo cum manica una laborata auro et margaritis, estimata absque margaritis ducatis sexaginta.

Item alia veste de de taphota albo ornata aureis fimbriis, estimata ducatis viginti quinque.

Item alia veste alba de taphota simplice, estimata ducatis quindecim.

Item alia veste serici leonini suffulta taphota subrubeo cannarum quinque, estimata in toto ducatis quinquaginta quinque.

Item alia veste taphota sub rubeo simplice, estimata in toto ducatis quindecim.

Item mantelleto uno de taphota subviridi pretii ducatorum quinque.

Item alia veste panni nigri suffulta partim panno aureo, estimata ducatis centum triginta quinque.

Item alia veste nigra suffulta taphota nigro cannarum duarum cum dimidia ad rationem pro canna ducatorum undecim una cum suffultura pretii ducatorum triginta trium.

Item alia veste de panno celestino ornata fimbriis aureis et similiter manicis cannarum duarum, estimata in toto ducatis quadraginta quinque.

Item veste similiter panni celestini virgata auro per totum, estimata ducatis quadraginta.

Item alia veste panni ferruginei clari vel aperti, estimata ducatis sexdecim.

Item alia veste tota aurea et argentea ponderis decem librarum unciarum septem cum dimidia ad rationem pro libra ducatorum vigintiquatuor, estimata ducentis quinquagintaquatuor ducatis.

Item alia veste sericea nigra suffulta de thaphota nigro cannarum quinque ad rationem pro canna ducatis novem una cum suffultura, estimata ducatis sexaginta sex.

Item duobus mantelletis albis de taphota estimatis ducatis undecim.

Item una veste panni ferruginei obscuri, estimata ducatis sexdecim.

Item alia veste de panno coloris ut supra suffulta de taphota coloris quasi celestini, estimata ducatis vigintiquatuor.

Item alia veste de damasco cinericii coloris suffulta de taphota coloris eiusdem, estimata ducatis triginta tribus.

Item alia veste citenini [15] rubei cremesini suffulta de taphota viridi estimata ducatis quadraginta quinque.

Item cusinis quatuor panni aurei rubei cannarum duarum et palmorum quatuor cum ornamentis et factura, estimatis ducatis ducentis quadraginta octo.

Item manicarum paribus novem de aureo panno et diversorum colorum, estimatis ducatis ducentis et decem.

Item tribus paribus manicarum de panno aureo rasi pretii ducatorum triginta quinque.

Item duobus paribus manicarum auri non filati cum suis ornamentis pretii ducatorum quadraginta quinque.

Item aliis tresdecim paribus manicarum diversorum colorum cum viginti quinque litteris aureis pretii ducatorum septuaginta quinque.

Item una capsella eburnea super pedibus et clausura aureis pretii ducatorum septuaginta quinque.

Item uno pari manicarum de filis aureis libre unius unciarum novem pretii ducatorum quadraginta.

Item coperturis capitis quatuor de filis aureis libre unius unciarum undecim estimatis ducatis quadraginta uno.

Item alia copertura capitis ex auro, argento et serico in modum rete ut supra, estimata ducatis octo.

Item sudariolo uno sericeo cum frangiis aureis ponderis unciarum trium pretii ducatorum septem.

Item una veste de filis aureis in modum rete facta librarum quatuor unciarum duarum una cum factura, estimata centum et decem ducatis.

Item cuperturis cussinorum quatuor de seta alba intexta littera B. pretii ducatorum viginti.

Item camisiis quatuor de seta alba ornatis auro pretii ducatorum octuaginta.

Item pectinatorio similiter de dicta seta ornato auro pretii ducatorum octo.

Item una veste subtili de seta simili intexta crocea cum fimbriis aureis, estimata ducatis decem.

Item alia veste coloris ferruginei et alia alba similiter subtili ornatis auro pretii ducatorum quadraginta quatuor.

Item paramenti unius lecti de seta alba pretii ducatorum octuaginta.

Item pari uno lintheaminum de eadem seta ornatissimo auro pretii ducatorum centum triginta duorum.

Item uno [16] alio paramento lecti cum frangiis aureis et uno lintheamine de eadem seta, estimatis ducatis tricentis.

Item uno alio paramento sub diversa forma similiter cum frangiis aureis ornato de seta alba pretii ducatorum centum quadraginta.

Item papilione uno cum listis aureis intextis serico celestini coloris, estimato ducatis centum octuaginta.

Item uno alio paramento lecti ex seta alba cum redicellis aureis pretii ducatorum sexaginta.

Item triginta cannis tele de seta alba, estimatis ducatis nonaginta.

Item cingulis sive balteis quinque aureis pretii ducatorum centum quinquaginta.

Per eosdem procuratores visis prius et recognitis et recognosci factis et inventis, ut dixerunt, valoris triginta milium ducatorum auri iuxta rectam et iustam estimationem. Et quia ipsa serenissima domina regina sic voluit, ut ea bona acciperentur realiter, idem rex et manualiter coram nobis exolvit, numeravit, tradidit et assignavit eisdem procuratoribus, oratoribus et mandatariis ibidem presentibus et nominibus quibus supra ac nomine et pro parte eiusdem serenissimi domini regis Hungarie recipientibus ab eodem serenissimo Sicilie rege pro dotibus dicte illustrissime domine Beatricis, eius filie, scilicet ducatos centum septuaginta mille de auro et bona et res de quibus supra pro dicta summa et valore ducatorum triginta milium de auro iuxta rectam et iustam estimationem ipsorum computata.

Quiquidem oratores, procuratores et mandatarii ac nuntii spetialiter deputati ad hec nomine et pro parte dicti serenissimi domini regis Hungarie in nostri presentia constituti ex causa dotium dicte illustrissime domine Beatricis presentialiter et manualiter ac realiter receperunt, et habuerunt dictos ducatos ducentum mille auri, ut supra promissos, videlicet centum septuaginta mille ducatos auri in pecunia numerata et triginta mille in iocalibus et apparatibus pretiosis ut supra ad complementum dictorum ducentorum mille ducatorum, [17] ut supra promissorum ut premititur pro integra satisfactione et solutione dotium predictarum a prefato serenissimo domino rege Ferdinando Sicilie rege etc. solvente numerante et assignante de sua propria pecunia et facultatibus iuxta seriem et tenorem promissionis per eum facte, de quibus dotibus ducentum mille ducatorum ut predicatur promissis et realiter receptis ut supra per dictos procuratores, oratores et mandatarios et nuntios ad hec deputatos nomine dicti serenissimi domini regis Hungarie vocantes tenentes et reputantes se bene contentos tacitos quietos ac eisdem plenarie et integre satisfactum a dicto serenissimo domino rege Ferdinando Sicilie rege etc. sponte predicto die promiserunt coram nobis, et convenerunt nomine dicti serenissimi regis Hungarie eorum principalis solenni stipulatione legitime interveniente eisdem serenissimo et illustrissimo domino

rege Ferdinando et eidem serenissime et illustrissime domine Beatrici de Aragonia, eius filie, presentibus recipientibus et stipulantibus pro se ipsis eorumque et cuiuslibet ipsorum heredibus et successoribus dictam quantitatem dictorum ducatorum ducentum mille auri receptorum in omnem eventum et casum et in omni successu temporis dare, tradere, solvere, restituere et assignare prefate serenissime regine nec non in ipsum et in omnem alium casum restitutionis dotium predictarum illas restituere dictis serenissimo regi Sicilie et serenissime domine regine et cuilibet eorum et ipsorum et cuiuslibet ipsorum heredibus et successoribus prout casus dabit eventus seu casus de jure dederit. Et insuper prefati procuratores, oratores, mandatarii ac nuntii spetialiter deputati nominibus quibus supra nomine et pro parte dicti serenissimi domini Regis Hungarie eorum principalis contemplatione et causa dicti matrimonii contracti inter dictum serenissimum dominum regem Hungarie et prefatam serenissimam et illustrissimam dominam Beatricem ac habentes respectum ad dictas dotes ducatorum ducentorum mille auri ut supra per eosdem presentialiter et manualiter receptos iuxta seriem et tenorem conventionum hactenus habitarum inter predictas partes mandatum ipsorum procuratorum [18] ut premittitur habitum a prefato serenissimo rege Hungarie sponte predicto die coram nobis constituerunt, dederunt, donaverunt donatione quidem propter nuptias donationis titulo irrevocabiliter inter vivos ac solemniter et legitime nomine dicti serenissimi domini regis Hungarie eidem serenissime et illustrissime domine Beatrici eius uxori ibidem presenti ac recipienti et stipulanti pro se eiusque heredibus et successoribus donationis propter nuptias tertiam partem dictorum ducatorum ducentorum mille auri videlicet ducatos de auro sexaginta sex mille sexcentos sexaginta sex et duas tertias partes unius ducati de auro super omnibus et singulis bonis ipsius serenissimi domini regis Hungarie tam mobilibus, quam stabilibus habitis et habendis lucrifaciendam, consequendam, petendam, percipiendam et habendam ac exigendam et dominandam dictam donationem propter nuptias dicte tertie partis dictorum ducatorum ducentorum mille auri per dictam illustrissimam et serenissimam dominam Beatricem super prefatis bonis omnibus prefati serenissimi domini Mathie regis Hungarie sui viri mobilibus et stabilibus habitis et habendis per dicti serenissimi domini Mathie regis Hungarie ipsa serenissima et illustrissima domina Beatrice superstite et in omnem eventum et casum lucrifactionis, consecutionis, petitionis et exactionis ipsius donationis propter nuptias. Pro quibus omnibus et singulis firmiter attendendis et inviolabiliter observandis et signanter de restituendis, tradendis, solvendis et assignandis dictis ducatis ducentis milibus de auro pro dotibus predictis, ut predicatur, solutis traditis et assignatis et de tradendis solvendis et assignandis dictis ducatis sexaginta sex mille sexcentis sexaginta sex de auro et duabus tertiis partibus ducati unius de auro dicte donationis propter nuptias ut supra facto in casibus ac modo et forma premissis et quod premissa et infrascripta ut supra et infragesta promissa conclusa et firmata per prefatos procuratores quibus supra nominibus prefatus serenissimus rex [19] velut iustum et catholicum regem et principem decet ratum et gratum et firmum habebit quodque suo sigillo redimet et omnia per ipsos procuratores proinde acta

conclusa et firmata roborabit, et de non contraveniendo vel faciendo, dicendo vel opponendo contra premissa vel aliquod premissorum in iudicio vel extra de iure vel defacto aut alias quovismodo prefati procuratores quibus supra nominibus obligaverunt se quo supra nomine ac prefatum regem Hungarie suum principalem eiusque heredes et successores bona omnia mobilia et immobilia statum, regna, civitates, terras et bona alia quecumque et in quibuscunque consistentia et quacunque vocabuli appellatione distincta, etiam ea, que sine speciali obligatione obligari non possunt, et in generali obligatione non veniunt tam ipsius domini regis Hungarie, quam heredum et successorum ipsius cum potestate capiendi auctoritate propria prefato domino regi Sicilie et prefate domine Beatrici regine et cuilibet eorum ac eorum et cuiuslibet eorum heredibus et successoribus expressa concessa et attributa per dictos procuratores quibus supra nominibus in casu contraventionis premissorum et cuiuslibet eorum in casibus predictis et cuiuslibet eorum restitutionis dotium predictarum ac lucrifactionis et consecutionis dicte donationis propter nuptias ut supra capiendi ac retinendi iure pignoris vel insolutum vendendi et alienandi et tantum de bonis omnibus ut premittitur obligatis de quibus prefatus serenissimus rex Sicilie et prefata domina regina seu alter ipsorum aut eorum et cuiuslibet ipsorum heredes et successores in casu contraventionis premissorum et cuiuslibet eorum elegerint et maluerint seu elegerit et maluerit. Quod sibi sufficiat ad integram satisfactionem dotium predictarum, necnon dicte donationis propter nuptias in casibus [20] predictis ac quolibet eorum ut donec inde sibi fuerit de predictis dotibus ac donatione propter nuptias, necnon expensis damnis et interesse, quas et que pro huiusmodi consequenda satisfactione prefatos serenissimum dominum regem Sicilie et dominam reginam ac eorum et cuiuslibet eorum heredes et successores in casu contraventionis premissorum ac cuiuslibet eorum incurrere quomodolibet contingerit[!]. Que bona ut premittitur obligata prefati procuratores quo supra nomine constituerunt se quo supra nomine et prefatum regem Hungarie suum principalem ex nunc prout extunc in casu contraventionis premissorum et cuiuslibet ipsorum precario ac nomine et pro parte dictorum serenissimi domini regis Sicilie et regine prefate et cuiuslibet eorum ac ipsorum et cuiuslibet ipsorum heredum et successorum, donec prefati dominus rex et regina seu alter ipsorum ac eorum et cuiuslibet ipsorum heredes et successores inde acceperint corporalem possessionem quam accipiendi et deinceps retinendi, vendendi et alienandi seu insolutum sibi retinendi ut premittitur de bonis ipsis ut premittitur obligatis in casu contraventionis premissorum et cuiuslibet eorum prefati procuratores, quibus supra nominibus plenam licentiam et omnimodam potestatem prefatis serenissimis domino regi Sicilie et domine regine et cuilibet ipsorum et eorum et cuiuslibet ipsorum heredibus et successoribus coram nobis expresse concesserunt et contulerunt et renuntiaverunt dicti procuratores quibus supra nominibus exceptioni doli vis metus et in factum rei predicto modo non geste et non sit subsecute et facte ut premittitur seu aliter quam in presenti instrumento contineatur beneficio restitutionis in integrum privilegio fori et quibusvis exceptionibus et iuribus aliis, quibus contra premissa vel [21] aliquod premissorum dicti procuratores quo supra

nomine seu prefatus eorum principalis a premissorum observantia se quomodolibet tueri possent seu posset. Et quod omnia et singula supradicta vera sint et firmiter observentur et ut contra non fiat et fieri attentetur quoquomodo per prefatum serenissimum regem Hungarie seu eius heredes et successores sponte coram nobis per Deum et eius sancta quatuor evangelia dicti procuratores quibus supra nominibus propriis manibus tactis scripturis iuraverunt et iuramenta prestiterunt. Promittentes nihilominus prefati procuratores nominibus quibus supra, quod predicta omnia et singula prefatus serenissimus dominus rex Hungarie eorum principalis constituens ratificabit, acceptabit et redimet suo sigillo infra terminum decem mensium proxime futurorum. Acta sunt hec in Castello Novo civitatis Neapolis, die sexto decimo mensis Septembris decime inditionis anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, pontificatus sanctissimi domini nostri Sixti pape quarti anno sexto. Coram reverendissimo in Christo patre domino Ol. episcopo Albanensi Sancte Romane Ecclesie cardinali Neapolitano, in regno Sicilie apostolice sedis legato,³⁷ presentibus illustribus spectabilibus et magnificis Ioanne de Reuer. de Aragonia, sanctissimi domini nostri nepote, duce Arcis et Sore[!] ac alme urbis prefecto,³⁸ Antonio de Piccolominibus de Aragonia, duce Amalfie regni Sicilie, magistro iustitiario,³⁹ Antonello de Sancto Severino, principe Salerni dicti regni admirato,⁴⁰ honorato Cayetano de Aragonia fundorum comite, dicti regni logotheta et prothonotario,⁴¹ Innico de Daulos, comite Montis Oderisii, dicti regni magno camerario,⁴² Petro de Guyvara, marchione Vasti aymonis, dicti regni [22] magno senescallo,⁴³ Iacobo Carazulo, comite Burgentie, dicti regni cancellario,⁴⁴ Hieronimo de Sancto Severino, principe Bisignani,⁴⁵ Francisco de Bancio, duce Andrie,⁴⁶ Pyrro de Bancio, duce Venusii,⁴⁷ Urso de Ursinis, duce Ascoli,⁴⁸ Ioanne Carazulo, duce Melfie,⁴⁹ Iacobo de Ursinis, duce

37 Oliviero Carafa, 1467-től bíboros, 1458 és 1484 között Nápoly érseke.

38 Giovanni della Rovere, Sora és Arce hercege (1457–1501).

39 Antonio Piccolomini d'Aragona, Amalfi hercege, 1458-től Nápoly főbírója (*Gran Giustiziero*) (1437–1493).

40 Antonello Sanseverino (1458–1499), 1474 és 1486 között Salerno hercege, 1477-től a Nápolyi Királyság admirálisa.

41 Honorato Cayetano [Caetani], Fondi grófja, a Nápolyi Királyság protonotáriusa.

42 Íñigo Dávalos y Tovar, Monteodorisco grófja, főkamrás. Az újabb valenciai irodalomtörténeti szakirodalomban felmerült, hogy ő lehet a szerzője a „Curial e Güelfa” című, XV. századi valenciai/katalán nyelven írt novella cavallerescának. Vö. http://www.iec.cat/Comunicacio_IEC/ER39_Abel_Soler.pdf (utolsó hozzáférés időpontja: 2017. június 20.).

43 Pedro de Guevara, (del) Vasto márkija, Ariano és Apici grófja, senechal.

44 Giacomo Caracciolo, Brienza grófja, a Nápolyi Királyság kancellárja.

45 Girolamo Sanseverino, Bisignano hercege (cca. 1448–1487).

46 Francesco II del Balzo, Andria hercege (1410–1482), „Gran Connestabile del Regno e Presidente del Regio Consiglio”.

47 Pirro del Balzo (cca. 1430–1493).

48 Orso Orsini, Nola grófja, 1464-től Ascoli hercege.

49 Giovanni Caracciolo, Melfi hercege.

Gravine,⁵⁰ Matheo de Capua, comite Palene,⁵¹ Diomede Carafa, comite Madaloni,⁵² Gulielmo de Sancto Severino, comite Capucatii,⁵³ Barnaba de Sancto Severino, comite Laurie,⁵⁴ Francisco de Capua, comite Altanille⁵⁵ et Ioanne Sanchis, domino civitatum Vici et Masse⁵⁶ ac venerabili Ioanne Vitez decretorum doctore preposito et canonico Varadiensi et Andrea Beroldi clerico Argentinensis diocesis, canonico ecclesie collegiate Sancti Egidii Wratislaviensis.⁵⁷

3c.

1476. december 19. Buda

Mátyás magyar és cseh király megerősíti a jegyese, Beatrix hozományáról szóló s Nápolyban, 1476. szeptember 16-án kelt közjegyzői iratot.

Egykorú másolat 23 oldalas hártafüzetben. Az oklevél végén a kancelláriai jegyzet máskezűsége miatt az is elképzelhető, hogy pecséttel el nem látott kancelláriai másodpéldány lehetett. Az első oldalon több 17–18. századi feljegyzés szerepel az irat keltezési idejének feltüntetésével, illetve levéltári inventáriumba vételéről és másolat jellegéről.⁵⁸ – Első oldalán egykorú írással: *Ratificatio capitulorum matrimonialium facta per serenissimum dominum regem Hungarie Boemieque etc.* (Szögletes zárójelben a hártafüzet oldalszámait közöljük.)

Jelzet: Archivo Histórico Nacional, Ordenes Militares, Carpeta 1007-2 nr. 6.

Nos, Mathias Dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallitie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex, marchio Moravie ac Lusatie et Slesie dux memorie commendamus, quod nos sub die quinta mensis Iunii proxime elapsi volentes ea, que ad complementum contracte affinitatis per nos cum serenissimo principe domino Ferdinando rege Sicilie etc. medio illustrissime principis domine Beatricis eiusdem regis filie nobis in uxorem legitimam desponsate restarent, perficere, de fide prudentia et multiplici virtute reverendorum in Christo patrum R[udolphi] episcopi Wratislaviensis et Io[hannis] electi Waradiensis, necnon magnificorum Io[hannis] Pangratii de Dengeleg wayvode Transsilvani ac Io[hannis] comitis de Pusing de Sancto Georgio ad plenum et

50 Giacomo Orsini, Gravina hercege.

51 Matteo di Capua Palena grófja.

52 Diomede Carafa, Maddaloni grófja.

53 Guglielmo Sanseverino, Capaccio grófja.

54 Barnaba Sanseverino, Lauria grófja.

55 Francesco di Capua, Altavilla grófja.

56 Joan Sanchis, Vinci (?) és Massa városok ura.

57 Andrea Beroldi, a boroszlói Szent Egyed-káptalan kanonokja.

58 „19. Dez[iembre]e 1476” – „Inventa[ri]ad]o y justipr. [olvashatatlan szó] = està dup[licad]a” – „A Inv[entari]o let. A [olvashatatlan szó] 1 n.”

tanquam de propria persona nostra confisi ex certa nostra scientia et matura deliberatione prehabita omnibus modo, via, iure, causa et forma, quibus melius fieri potuit, ipsos nostros veros et indubitatos ac solennes procuratores et mandatarios instituímus, et presertim ad recipiendum centum septuaginta milia ducatorum auri et triginta milia in iocalibus et apparamentis rebusque pretiosis a prefato serenissimo domino rege in et sub nomine dotis dicte illustrissime Beatricis filie sue et sponse nostre et quedam alia tractandum et concludendum cum promissione nostre ratificationis et nonnullis aliis conditionibus et clausulis, prout latius in mandato nostro ipsis desuper dato per litteras cum pendenti sigillo nostro exprimitur et continetur. Qui quidem oratores, procuratores et mandatarii nostri iussa nostra fideliter et legaliter exequentes convenerunt cum eodem serenissimo principe et rege dictamque dotis summam acceperunt, et plura alia fecerunt et concluderunt, prout in confecto desuper instrumento publico per manus magnifici domini Antonelli de Aversa prefati serenissimi regis Ferdinandi secretarii [2] confecto et sigillis ac manu propria oratorum ipsorum munito et roborato aperte continetur, cuius instrumenti tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis:

Következik a 3b. oklevél szövege.

Nos igitur Mathias rex prefatus attendentes et diligenter considerantes, quod dicti oratores et procuratores nostri voluntatem nostram et mandata fideliter et legaliter executi sunt, omnia et singula per ipsos cum predicto serenissimo rege Sicilie etc. patre nostro carissimo tractata et conclusa omnesque promissiones, iuramenta et obligationes per eosdem nomine nostro et in persona nostra factas et facta omnesque articulos, puncta et clausulas in prefato instrumento inserta et contenta grata habentes approbamus, ratificamus, confirmamus ac de novo facimus et concludimus, eorumque sigilla redimimus, promittentes in verbo nostro regio et fide nostra Christiana mediante pro nobis, heredibus et successoribus nostris, quod ea omnia et singula sine fraude et dolo tenebimus et observabimus, ipsique heredes et successores nostri tenebunt et observabunt. In quorum omnium robur, fidem et testimonium premissorum presentes litteras fieri et sigillo nostro secreto, [23] quo ut rex Hungarie utimur, fecimus appensione muniri.

Datum Bude, die decimo nono mensis Decembris anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo nono, Bohemie vero octavo.

Ad mandatum domini regis⁵⁹

59 Egykorú (15. század végi), de az oklevél szövegének írójától eltérő kézírás.

4.

1482. augusztus 8. Pozsony

Mátyás király engedélyezi felesége, Beatrix királyné részére, hogy a most kezén lévő és a jövőben megszerzendő birtokai után járó királyi adót a saját céljaira szedheti be.

Eredeti hártyaoklevél, saját kezű uralkodói aláírással, függőpecsét zsinórjának maradványával. – A hátlapon közel egykorú tartalmi összefoglaló: *Concessio facta per regem Mathiam de dica totius [contribu]tionis⁶⁰ domine regine.*

Jelzet: Archivo Histórico Nacional, Ordenes Militares, Carpeta 1007-2 nr. 14.

Nos, Mathias Dei gratia Rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit, universis, quod nos animo revolventes et grata consideratione pensantes, quanta illustrissime domine Beatrici regine, consorti nostre carissime debeamus adeo, ut si interdum subditis nostris et servitoribus liberalitatis et munificentie nostre gratiam ostendimus, multo magis ei, cum qua nobis vita communis et perpetua est, ostendere et declarare teneamur, idcirco nos volentes ipsam, sicuti dignum est, hac liberalitatis et specialis gracie nostre prerogativa gaudere, id eidem domine Beatrici consorti nostre carissime concessimus et tenore presentium concedimus, ut ipsa amodo imposterum de bonis suis reginalibus tam eis, que habet, quam que imposterum habitura est, nullam contributionem nobis vel ad subsidium regni nostri solvere debeat, nec teneatur, sed quotienscunque contributio generalis sive pro nostra, sive pro regni nostri necessitate imponetur, non obstante etiam qualicumque decreto nostro seu prelatorum et baronum regni nostri ipsa domina Regina huiusmodi contributionem semper pro se ipsa exigere valeat atque possit. Nec opus sit nobis pro hac causa aliquando sibi supplicare vel aliqua speciali petitione a nobis exactionem contributionis impetrare, sed liberam semper potestatem habeat ex presenti concessione nostra omnem contributionem de universis et singulis bonis suis pro se et pro usu suo colligere et convertere harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum cum manuscripto nostro appensum est, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Posonii, feria quinta proxima post festum transfigurationis Domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo octoagesimo secundo, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo quinto, Bohemie vero quartodecimo.

Mathias Rex manu propria

60 Bizonytalan olvasatú szó.

5.

1499. március 25. Andria

IV. Frigyes nápolyi király (1496–1501) testvérének, Aragóniai Beatrixnak adományozza Salerno városát a várral és a hozzá tartozó területtel, oly feltétellel, hogy arról Beatrix csak a király és utódai jóváhagyásával rendelkezhet.

Eredeti hártyaoklevél, saját kezű uralkodói aláírással, függőpecsét zsinórnjának maradványával. – A hátlapon közel egykorú kéz írásával: *Privilegium concessio- nis civitatis Salerni.*

Jelzet: Archivo Histórico Nacional, Ordenes Militares, Carpeta 1007-1 nr. 1.

Federicus Dei gratia rex Sicilie, Hierosolymi etc. serenissime et excellentissime domine Beatrici de Aragonia eadem gratia regine Hungarie Bohemieque etc., sorori nostre carissime fraterni amoris affectum. Quanquam serenissima regina pro fraterni amoris affectu universas res nostras ipsumque hoc regnum ita nos possidemus, ut totum commune haberi vobiscum, nec magis nostrum quam vestrum esse velimus, movit tamen nos fraternus idem amor atque affectus, ut de presentibus opibus regni, ad quod nos evexit altissimus, insignite vos parte aliqua donaremus. Quod non equidem munus esset, nec enim muneri locus est, ubi omnia sunt communia, sed ipsius amoris nostri testificatio quaedam et evidentia. Igitur habentes, tenentes et possidentes civitatem Salerni cum castro, integroque statu ac districtu ipsius pleno ac legitimo iure devolutam ad nos et nostram curiam ob notoriam rebellionem Antonelli de Sancto Severino olim principis Salerni, volentesque vobiscum pro fraterno eodem amore atque affectu nostro agere. Tenore presentium de certa nostra scientia ac ex gratia speciali motuque proprio, mera et gratuita liberalitate, deliberateque et consulto predictam civitatem Salerni cum castro integroque statu et districtu ipsius, ac cum mero et misto imperio,⁶¹ banco

61 „mero et mixto imperio” vagy a korszak katalán nyelvén: „mer e mixt imperi”. Az Aragóni Korona középkori és kora újkorai jogrendjében az igazságszolgáltatásnak két foka különült el: a „mero imperio” és a „mixto imperio”. Az ítélkezés joga a település urát, a falu bíróját, a grófságot, a várost szokta illetni, jóllehet a legfelsőbb ítélkezési fórum az uralkodó volt, aki az ítélkezés jogát korlátozott időre vagy élethossziglan, esetleg több generáció számára is adományozhatta. A „mero et mixto imperio” (az ítélkezés jogát) megosztott módon is birtokolhatták. Például előfordulhatott, hogy egy földesúr saját birtokán csak a „mixto imperio” jogát birtokolta, míg egy másik úr vagy maga az uralkodó rendelkezett a „mero imperio” jogával. A „mero imperio” az igazságszolgáltatás magasabb, büntetőjogi fokozata volt. A súlyos bűncselekmények (pl. gyilkosság) ügyében történő ítélkezés idetartozott, amelyek esetében az ítélet halálbüntetés, csonkítás vagy száműzetés is lehetett. A „mixto imperio” a polgári jogi ügyekben való igazságszolgáltatást jelentette, illetve a kisebb vagy közepes jelentőségű ügyekben folytatott ítélkezés gyakorlatát, amely során pénzbüntetést szabtak ki. Tehát nem a (bűn)cselekmény, hanem a miatta kiszabható büntetés jellege alapján különült el, hogy az adott ügy melyik ítélkezési kategóriába esett. A kérdéskörrel részletesen ld. *Coral Cuadrada Majó: Sobre el mer i mixt imperi als senyorius feudals de la Catalunya Vella (segle XIV). Mayurqa 22. (1989) 1. sz. 199–212.* A fogalmak tisztázásához nyújtott segítségéért Vicent Garés Timornak mondok köszönetet.

iustitie, gladii potestate omnimodaque iurisdictione, cognitione primarum et secundarum causarum civilium, criminalium et mistarum, ac cum quatuor litteris arbitrariis⁶² facultate redintegrandi per manus commissarii nostri ad id per maiestatem nostram deputandi omnia et singula illicite inde distracta ac detenta per quoscunque potestateque componendi delicta penasque commutandi de corporali in pecuniariam, et aliam mitiorem iuris censura, satisfacto tamen prius parti lese de iniuriis et damnis acceptis ante vel post litis ingressum, cum hominibus vassallis vassallorumque redditibus, feudatariis et suffeudatariis, redditibus, censibus, angariis et perangariis, domibus, possessionibus, terris cultis et incultis, ceterisque aliis universis et singulis rebus, fructibus, redditibus, introitibus cuiusvis nominis ac speciei iuribus, actionibus iurisdictionibus, proprietatibus, rationibus et pertinentiis ad utile dominium predictae civitatis Salerni eiusque districtus et pertinentiarum spectantibus et pertinentibus tam de iure, quam de consuetudine, et alias quovis modo ac sicut melius et plenius eandem civitatem alii retrouitiles domini tenuerunt et possederunt, et in presentia curia nostra tenet et possidet, que videlicet sunt de demanio⁶³ in demanium, et que de servitio in servitium, vobis supranominate serenissime regine Beatrici vestrisque heredibus et successoribus ex vestro corpore legitime descendentibus utriusque sexus in perpetuum damus, donamus, concedimus gratioseque ac liberaliter elargimur ad habendum, tenendum et possidendum, donandum, alienandum et quemcunque alium contractum de ea faciendum per vos dictosque vestros heredes et successores pro libero vestro arbitrio tam inter vivos, quam in ultima voluntate, nostro tamen super his assensu et beneplacito reservato, ita quidem quod vos⁶⁴ ipsa cum predictis vestris heredibus et successoribus iam dictam civitatem Salerni et omnia supranominata in feudum et sub debito ac contingenti feudali servitio seu adoha⁶⁵ quod prestare suis vicibus, quotiens indicetur, iuxta usum et consuetudinem huius regni nostri Sicilie sponte tam pro vobis, quam pro dictis heredibus et successoribus vestris promisistis, teneatis et possideatis et quo ad hec nullum alium preter nos et heredes nostros in hoc regno in superiorem et dominum recognoscatis, servireque propterea teneamini nobis, dictisque nostris heredibus et successoribus de predicto feudali servitio seu adoha, cum indicetur, translato in vos, ipsosque heredes et successores vestros omni iure et actione, que ac quod super dicta civitate Salerni aliisque supranominatis nobis competit aut compereret, nihilque nobis reservato, nisi predicto feudali servitio et adoha et aliis, que nobis supremi et maioris domini ratione competunt et debentur, reservata etiam nobis collatione et presentatione beneficiorum et cappellaniarum regalium, et cognitione trium criminum lese maiestatis, heresis et false monete, que de sui natura ac de iure ad maiestatis nostre cognitionem spectant, volentes et decernentes expresse, quod presens nostra concessio sit vobis dictisque

62 „cum quatuor litteris arbitrariis”: vö. *Franciscus Rapolla*: Commentariorum de iure regni Neapolitani in ordinem redacto pars prima, quae est de iure publico. I. Ex typographia Joannis de Simone, Neapoli, 1746. 274.

63 Demanio, demanium: „kereset”, „kérelem”.

64 Javítás az oklevél szövegében.

65 Adoha: hadiadó.

vestris heredibus et successoribus perpetuo stabilis, valida, fructuosa et firma, nec tam in iudiciis, quam extra, aut alias quovis modo ullam sentiat diminutionis, dubietatis aut cuiusvis alterius noxe impugnationem et detrimentum, sed perpetuo in suo robore et firmitate persistat. Sic ut omnes et singule clausule, que in huiusmodi concessionis privilegiis requiruntur, et hic omisse forent, pro suppletis et specialiter adiectis habeantur et hoc privilegium undecunque plenum ius ac robor obtineat legibus, rescriptis, constitutionibus regnique capitulis et aliis quibuscunque contrariis et in contrarium facientibus, hisque presertim, que alienationem rerum feudalium fieri prohibent, non obstantibus quovis modo sed e contra potente vobis dictisque vestris heredibus et successoribus omnibus et singulis privilegiis, prerogativis et legibus, que huiusmodi nostram concessionem quomodolibet iuvare possunt et possent, iuxta usum et consuetudinem huius regni et generalis ac humane sanctionis edictum, de feudorum successionibus in [fa]vorem feudatariorum omnium et baronum huius regni investientes propterea de eadem hac presenti nostra concessione vos eandem serenissimam reginam dictosque vestros heredes et successores per expeditionem presentium, ut moris est, quam investituram, vim, robor et efficaciam vere, realis et corporalis possessionis et adoptionis eiusdem volumus ac decernimus obtinere, fidelitate quidem nostra, feudaliique servitio, aliisque omnibus iuribus, que nobis supremi domini ratione competunt et debentur, salvis ac specificis reservatis. Illustrissimo idcirca et carissimo filio nostro primogenito et vicario generali don Ferdinando de Aragonia duci Calabrie⁶⁶ intentum nostrum significantes mandamus illustri magno huius regni camerario eiusque locumtenenti, presidentibus et rationalibus camere nostre summarie, aliisque officialibus et subditis nostris, ad quos spectat et spectare in reliquum poterit ac presentes fuerint presentate, maioribus et minoribus quovis nomine officio et actualiter fungentibus, et signanter viceregi provincie principatus citra, straticotoque et universitati ac hominibus civitatis Salerni presentibus et futuris, quatenus formam presentis privilegii in omnibus iuxta sui seriem et tenorem vobis supradicte regine, vestrisque heredibus et successoribus firmiter et inviolabiliter observent observarique faciant, per quos decet, ac de fructibus, redditibus et introitibus omnibus ad utile dominium predictae civitatis Salerni spectantibus et pertinentibus solitis et consuetis respondeant et faciant respondere, et contrarium non faciant, pro quanto dictus illustrissimus dux nobis morem gerere cupit, ceteri vero gratiam nostram caram habent et penam ducatorum decem milium cupiunt non subire. In quorum fidem presentes fieri iussimus magno maiestatis nostre sigillo pendenti munitis. Datum in civitate nostra Andrie per magnificum consiliarium nostrum I. V. D. et militem Antonium de Raho⁶⁷ locumtenentem illustris Goffredi Borgia de Aragonia principis Squillatii,⁶⁸

66 Aragóniai Ferdinánd, Calabria hercege (1488–1550).

67 Más kéz írta be a nevet egy üres helyre.

68 Jofré Borgia y Cattanei (1481–1516), vagy másképp: Godofredo Borgia vagy Jofré de Borja, Squillace hercege; Rodrigo de Borja, a későbbi VI. Sándor pápa (1492–1503) fia.

Cariatique comitis regem huius logotete⁶⁹ et protonotarii collateralis consiliarii et affinis nobis dilectissimi. Die XXV. Mensis Martii M^o CCCCLXXXVIII^o. Regnorum vero nostrorum Annorum Tertio. Rex Federicus.⁷⁰

Az oklevél plikáján balra: Registrata in Cancellaria in Registro Privilegiorum XI. Penes Cancellarium.⁷¹

Az oklevél plikáján jobbra: Serenissime regine Hungarie concessio Civitatis Salerni cum mero et mixto Imperio, cognitione primarum et secundarum causarum ac sicut melius illam alii retro utiles domini tenuerunt pro se heredibus et successoribus ex suo corpore legitime descendentibus in perpetuum.

TIBOR MARTÍ
UNPUBLISHED CHARTERS FROM THE LEGACY
OF BEATRICE OF NAPLES

The aim of this paper is to publish 5 charters that originally belonged to the legacy of Beatrice of Naples, widowed Queen consort of Hungary. The charters were probably moved from Naples to Valencia in the 16th century as a part of the legacy of Fernando of Aragon, Duke of Calabria (1488–1550) and his wife, Germana de Foix (1488/90/92–1538). This rich collection of manuscripts has survived in the Monastery of the Temple Church of Valencia possessed by the Military Order of Montesa. In the 19th century all archival documents of the monastery were transported to Madrid, so today they can be found in the series „Various papers” in the archival section of the Military Orders in the National Historical Archives of Madrid. These documents were unknown to date. These important primary sources provide the opportunity to reconstruct the process of the marital negotiations between King Matthias Corvinus of Hungary (1458–1490) and Beatrice of Naples in more detail than Albert Berzeviczy did it in 1908 in his biography of Beatrice. One of the aforementioned charters contains a detailed dowry list of Beatrice, which is of overriding importance in terms of any research into the art history of the period. In addition, these charters can make a considerable contribution to reconstructing the history of Beatrice’s legacy after her death in 1508.

Martí Tibor (Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet)

69 Logotethész: egykor a bizánci udvarban pénzügyi tisztviselő volt. A normann királyok udvarukat bizánci mintára és hivatali címekkel szervezték meg. A cím így került a Szicíliai Királyságba.

70 Saját kezű aláírás.

71 A kancellár útján.